

Technická univerzita v Liberci
Hospodářská fakulta

Studijní program: 6202 - Hospodářská politika a správa
Studijní obor: - Pojišťovnictví

Trendy na světovém pojistném trhu v návaznosti na ekonomický vývoj

Vedoucí práce: Doc. Ing. Eva Ducháčková, CSc. KPO
Konzultant: KPO

Počet stran

Datum odevzdání:

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne:

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Doc. Ing. Evě Ducháčkové, CSc. za její vedení, připomínky a poskytnutí cenných rad při zpracování této bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala rodičům, přátelům a dalším, kteří mě v mém úsilí podporovali a pomáhali mi při vypracovávání této práce.

Resumé

Tématem předkládané diplomové práce jsou trendy na světovém pojistném trhu v návaznosti na ekonomický vývoj. Ve své práci jsem analyzovala současný ekonomický vývoj a z něho vyplývající změny a tendence na pojistných trzích.

První část je věnována ekonomickému vývoji s ohledem na faktory související s pojistnými trhy. Zabývám se zde nejen vývojovými trendy v oblasti rizik, ale také vývojovými trendy ekonomického charakteru. Ve druhé kapitole je popsán vývoji pojištěnosti v jednotlivých pojistných centrech, dále jsou v této kapitole uvedeny nejvýznamnější události, které dané pojistné trhy ovlivnily. Následující část zmiňuje hlavní vývojové trendy na pojistných trzích. Poslední, čtvrtá, kapitola je věnována významu pojišťovnictví v souvislosti s ekonomickým vývojem. Cílem této části je poukázat na nezastupitelnost pojišťovnictví v ekonomice a na jeho makro i mikroekonomický význam pro další stabilní světový vývoj.

Klíčová slova

Ekonomický vývoj

Vývojové trendy v oblasti rizik

Vývojové trendy na pojistných trzích

Pojištěnost

Globální význam pojišťovnictví

Summary

This final thesis deals with the new trends in global insurance market. The aim of my thesis is to analyze economic development and to describe the most important changes and trends in the main insurance centers. The first part of this work is dedicated to economic development. I have focused on such economic indicators that are significant for insurance markets. In the second part there is a description of insurance penetration and insurance density, changes in the life and non-life premiums are also noticed in this part. The new insurance trends are listed in the third part. The very last chapter is focused on the contribution of insurance sector to economic growth. The main task of this part is to highlight the importance of insurance sector and to show how the insurance industry promotes economic growth.

Key words

Economic development

Risk developments

Developments in insurance markets

Insurance penetration

Importance of insurance sector

Seznam zkratek a symbolů

Zkratka/symbol	Význam
%	Procento
€	Euro
atd.	a tak dále
CEA	Federace evropských pojistitelů a zajistitelů
CEE	Střední a východní Evropa
CPI	Index spotřebitelských cen
EU	Evropská unie
EUR	Euro
GDP	Hrubý domácí produkt
mil.	Milióny
mld.	Miliardy
např.	Například
PAYG	Průběžně financované důchodové systémy
PP	Přijaté pojistné
tj.	Tj.
tzv.	Tak zvaný
USA	Spojené státy americké
USD	Americké dolary

Obsah

Úvod	9
1. Ekonomický vývoj z celosvětového hlediska s ohledem na faktory související s pojišťovacími trhy	11
1. 1 Vývojové trendy a změny v oblasti rizik.....	12
1. 2 Ekonomické trendy.....	14
2. Světový pojišťovací trh, jeho hlavní centra a vývojové charakteristiky za poslední období	19
2. 1 Vývojové tendence na světových pojišťovacích trzích.	19
2. 2 Pojištěnost a vývoj pojištěnosti	20
2. 2. 1 Hodnocení pojištěnosti	21
2. 3 Vývoj pojišťovnictví z celosvětového pohledu	24
2. 3. 1 Rozdílný vývoj v průmyslově vyspělých zemích a emerging markets	29
2. 3. 2 Vývoj v nejvýznamnějších pojišťovacích centrech	34
2. 4 Výzvy pro pojišťovny.....	38
3. Hlavní vývojové trendy na pojišťovacím trhu.....	40
3. 1 Fúze a akvizice	40
3. 1. 1 Evropa.....	41
3. 1. 2 Mexiko, Jižní Amerika	42
3. 1. 3 USA	42
3. 1. 4 Austrálie	43
3. 2. Vývoj v oblasti životního pojištění.....	44
3. 2. 1 Růst pojištěnosti	45
3. 2. 2 Změna struktury životního pojištění.....	49
3. 3 Vývoj v oblasti neživotního pojištění.....	49
3. 4 Distribuční kanály pojištění.....	52
3. 4. 1 Bankopojištění	52
3. 4. 2 Bankopojištění ve světě	54
3. 4. 3 Nové trendy využití bankopojištění.....	58
3. 5 Katastrofické události na světovém pojišťovacím trhu a reakce pojišťoven na tyto události	59
3. 5. 1 Vývoj výskytu událostí katastrofického rozsahu.....	59
3. 5. 2 Reakce pojišťoven na rostoucí rozsah katastrofických událostí.....	61
3. 5. 3 Řešení a vyrovnávání se s událostmi katastrofického rozsahu ve světě.....	63
3. 6 Alternativní nástroje krytí rizik	65
3. 6. 1 Kaptivní pojištění	65
3. 6. 2 Samopojištění	70
3. 6. 3 Dohoda o vzájemné pomoci mezi podniky	70
3. 6. 4 Další alternativní přístupy ke krytí rizik.....	70

4. Pojišťovnictví a jeho význam pro ekonomický rozvoj.....	71
4. 1. Aktivity v pojišťovnictví přispívající k ekonomickému růstu z makroekonomického pohledu	71
4. 1. 1. Substitutece úspor.....	71
4. 1. 2 Pojišťovny jsou významnými instucionálními investory	72
4. 1. 3 Odklad současné spotřeby	73
4. 1. 4. Přínos pro státní rozpočet	73
4. 1. 5. Spolupráce státního a soukromého sektoru	73
4. 2. Aktivity v pojišťovnictví přispívající k ekonomickému růstu z mikroekonomického pohledu	75
4. 2. 1 Transfer rizika a stabilní spotřeba	76
4. 2. 2 Snížení potřebného kapitálu pro činnost firem.....	76
4. 2. 3 Podpora investic a inovací, usměrňování podnikatelských postojů, zvyšování konkurenčního prostředí a tržní dynamiky	79
4. 2. 4 Pojišťovny jsou významnými partnery pro rozvoj dodatečného systému sociální ochrany, zejména ke krytí potřeb stáří, či zdravotní péče.....	80
4. 2. 5 Risk management	81
4. 2. 6 Pojišťovny vytvářejí prostředí pro stabilní či rostoucí úroveň spotřeby obyvatelstva a firem.....	81
4. 3 Motivy zájmu o zvýšení pojištěnosti	82
4. 4. Globální význam pojišťovnictví a jeho vývoj	83
Závěr	86
Seznam použité literatury	88
Seznam grafů, tabulek a obrázků	90

Úvod

Pojišťovny a penzijní fondy patří dnes k nejvýznamnějším institucionálním investorům a jejich význam se bude díky stárnutí populace, zvyšování příjmů obyvatel a globalizaci stále zvyšovat. Ekonomové prokázali, že ekonomický rozvoj a rozvoj pojišťovnictví jsou korelující, celkové hospodářství by bylo bez existence pojišťovnictví daleko méně rozvinuté a méně stabilní.

Skutečností je, že žijeme ve světě plném rizik. Před nimi chce být většina občanů alespoň po finanční stránce dostatečně chráněna. Pojistitelé nabízí tradiční i nové pojistné produkty, které mají občany před riziky ochránit a oblast pojišťovnictví se stává velmi významným hráčem v ekonomickém sektoru.

Pojišťovnictví v dnešní době hraje nezastupitelnou roli v celém hospodářství. Proto bych ve své diplomové práci chtěla analyzovat celkový význam pojišťovnictví a jeho souvislost s ekonomickým vývojem, popsat nejvýznamnější pojistná centra, současné trendy na světových pojistných trzích a zabývat se makro a mikroekonomickými aspekty, kterými pojišťovnictví přispívá k ekonomickému růstu a tvorbě bohatství.

Diplomová práce je členěna do čtyř tématických celků.

První část je věnovaná ekonomickému vývoji z celosvětového pohledu s ohledem na faktory související s pojistnými trhy. Zabývám se zde nejen vývojovými trendy v oblasti rizik, ale také vývojovými trendy ekonomického charakteru. Do skupiny vývojových trendů v oblasti rizik jsem zahrнула rizika vyplývající z vývoje nových technologií, změn v demografické struktuře a změn v životním stylu obyvatel. Patří sem také rizika související s klimatickými změnami a změnami v právním prostředí. Trendy ekonomického charakteru, které v diplomové práci analyzuji, jsou trendy růstu GDP, vývoj úrokové míry, vývoj míry nezaměstnanosti, inflace, vývoj na akciových trzích, demografický vývoj, globalizace, internacionalizace, liberalizace trhů a měnící se spotřebitelské preference.

Ve druhé části je analyzován světový pojistný trh. Zmiňuji se zde o hlavních vývojových centrech je a vývoji pojištění. Tato kapitola je rozdělena do čtyř podkapitol. V první

podkapitole popisují současné vývojové tendence na světových pojistných trzích, následuje hodnocení pojištěnosti a ukazatelé vývoje pojištěnosti. Třetí podkapitola analyzuje vývoj pojištěnosti z celosvětového pohledu. Tato podkapitola je značně rozsáhlá, je zde popsán vývoj na pojistných trzích v nejvýznamnějších pojistných centrech. V poslední podkapitole uvádím požadavky, které by se pojišťovny měly snažit naplnit, aby dosáhly nejefektivnějšího hospodaření.

Třetí část je věnována hlavním vývojovým trendům na pojistném trhu. Zaměřuji se na fúze a akvizice, které jsou v současné době uskutečňovány ve všech významných pojistných centrech. Dále zkoumám vývoj v oblasti životního a neživotního pojištění, nové distribuční kanály pojištění, vývoj katastrofických událostí a alternativní nástroje krytí rizik.

Poslední část pojednává o významu pojišťovnictví pro ekonomický vývoj.

Základním cílem diplomové práce je analýza vývojových trendů na světových pojistných trzích, na jehož splnění navazují dílčí cíle:

- analýza faktorů, zejména ekonomických faktorů, které ovlivňují vývoj na pojistných trzích,
- rozbor jednotlivých trendů na pojistných trzích a jejich dopady,
- analýza role pojišťovnictví v ekonomice, jak na makro tak na mikro úrovni.

1. Ekonomický vývoj z celosvětového hlediska s ohledem na faktory související s pojistnými trhy

Ekonomický rozvoj společnosti závisí na celé řadě faktorů, které s ekonomii zdánlivě přímo nesouvisejí a s nimiž se ekonomická teorie podrobně nezabývá. Ekonomické chování jedinců je ovlivněno jejich psychologickým chováním, ekonomickým a sociálním postavením jedince ve společnosti, je dáno ale také kulturou, filozofickým a morálním postojem celé společnosti.

Ekonomický rozvoj je rovněž formován právním řádem, který vychází z pravidel přijatých společností, je však také dán přírodními zdroji, které daná společnost vlastní a jenž umí či neumí využívat. Ekonomický pokrok závisí na technologickém pokroku, vědě, výzkumu a schopnosti společnosti z tohoto pokroku čerpat, zvyšovat vzdělanost a předávat jej dalším generacím.

Pojištění je nástrojem řešení negativních nahodilých událostí a jejich důsledků, které dopadají na lidskou společnost. Oblast pojišťovnictví je dynamicky se rozvíjícím trhem, který se ovšem vždy musí přizpůsobit stávajícím podmínkám. Musí tedy reagovat na ekonomický vývoj, globalizaci, internacionalizaci, situaci na finančních trzích, demografický vývoj, vývoj a výskyt rizik a v neposlední řadě reagovat na spotřebitelské preference a jejich změny. Pojištění je také specifická finanční služba, proto na vývoj na pojistných trzích působí i faktory ekonomického charakteru.

Vývojové trendy a změny:

- v oblasti rizik
- ekonomického charakteru

1) Vývojové trendy a změny v oblasti rizik

- vývoj nových technologií a produktů
- klimatické změny
- změny v životním stylu, demografický vývoj a s tím související prodlužování průměrné délky života, nové druhy zdravotních rizik (objevení dosud neznámých nemocí)

- změny zvyklostí ekonomických subjektů
- nová rizika vyplývající ze změn v legislativním prostředí. [1]

2) Trendy a změny ekonomického charakteru

- změny v obecných ekonomických podmínkách, v kterých pojišťovnictví funguje
- vývoj a změny na kapitálových trzích
- situace v systémech státního sociálního zabezpečení
- globalizace, s tím související konkurence na mezinárodní úrovni a přechod od konkurence v pojišťovacím sektoru na konkurenci v celém finančním sektoru
- měnící se spotřebitelské preference, změna požadavků na provozování finančních služeb ze strany klientů
- demografický vývoj, jehož důsledkem je prodlužování průměrné délky života a zároveň pokles natality, jev souhrnně označovaný jako stárnutí populace. Stárnutí populace má zásadní dopad na změny ekonomického chování, nabídku práce, úspory a investice. [1]

Nyní se podrobněji zaměřím na některé ekonomické výstupy, které bezpochyby ekonomický vývoj ovlivňují.

1. 1 Vývojové trendy a změny v oblasti rizik

1. Vývoj nových technologií a produktů

V souvislosti s vývojem nových technologií a vědeckého poznání dochází ke snižování míry rizik, neboť jsme schopni zjistit jejich vlastnosti a možné dopady z jejich realizace. Jsme také schopni nalézt způsoby a metody, jak se s riziky vypořádat.

Na druhé straně se vlivem technického pokroku, nových technologií a soustředění velkých hodnot na relativně malém prostoru vyvíjejí stále nové skutečnosti, které mohou náš majetek ohrozit. Dochází tedy k zvyšování míry rizik. Příkladem může být vznik ohromné škody na zdánlivě nevýznamném zařízení. [1]

2. Klimatické změny

Prudký technologický rozvoj, změna životního stylu, demografický přírůstek a rostoucí průměrná spotřeba jednotlivce neustále zvyšují poptávku po všech typech přírodních zdrojů, díky čemuž je naše planeta neustále přetvářena.

Důsledkem tohoto přetváření je současné globální oteplování a častější výskyt přírodních katastrof, např. povodně, záplavy, zemětřesení, hurikány.

Pojišťovny díky zvyšující se četnosti a závažnosti katastrofických událostí musí přehodnocovat své přístupy ke krytí jednotlivých rizik. Příkladem může být uvědomění si výskytu nových rizik s možností katastrofických dopadů, změny v hodnocení pravděpodobnosti rizika, (např. povodní, vichřic, hurikánů, zemětřesení, atd.). Pojišťovny uplatňují striktnější přístupy k pojišťování a zajišťování rizik. [1]

3. Demografický vývoj

Prodávování průměrné délky dožití doprovázené poklesem natality jsou jevy souhrnně popsány jako stárnutí populace. Stárnutí populace má zásadní dopad na změny ekonomického chování, nabídku práce, úspory a investování. Nepříznivě ovlivňuje finanční rovnováhu tradičních penzijních systémů vyspělých zemí, jejichž rozpočty se ocitají v deficitech. Daňoví poplatníci v mnoha státech čelí nejistotě ohledně výše budoucích důchodů, které obdrží ze státních rozpočtů za své minulé platby.

Mnoho vyspělých zemí již provedlo nebo musí v dohledné době provést reformu důchodového systému. Ovšem zásahy do stávajících systémů přinesou řadu ekonomických důsledků. Tvůrci reformy se musí zabývat otázkami typu: jak je třeba změnit platbu pojistného, aby byl systém vyrovnaný, jak se bude měnit míra úspor a reálná mzda v souvislosti se změnou systému a jakým způsobem zasáhne změna důchodového systému budoucí generace. Při realizaci důchodové reformy je třeba zvážit možné dopady na celkovou životní úroveň obyvatelstva a dopady změn na makroekonomickou a mikroekonomickou rovnováhu. [1]

1. 2 Ekonomické trendy

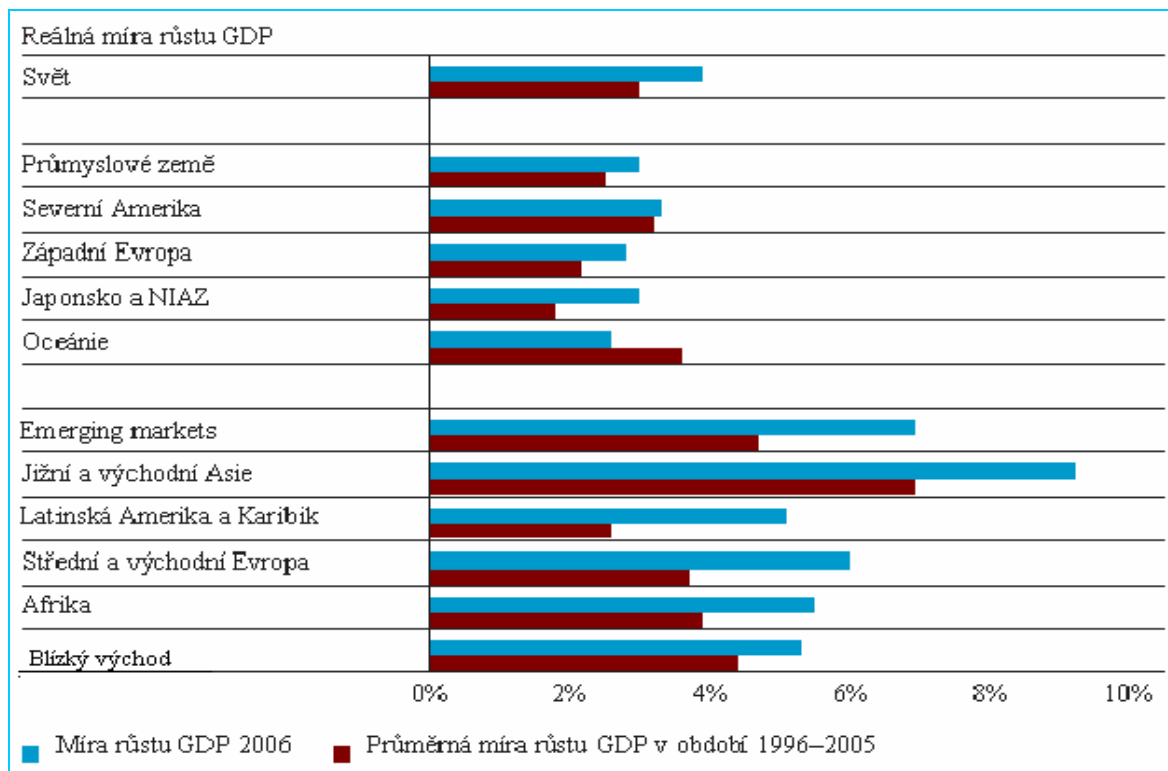
1. Trend růstu GDP

Přestože se v nedávné době projevila výrazná nejistota na finančních trzích, světové hospodářství stále zůstává ve fázi dlouhodobého vzestupu. V porovnání s předchozím rokem je tento růst mírnější, nicméně stále se předpokládá další růst v budoucích letech.

Světové hospodářství v roce 2006 zaznamenalo růst GDP 5,4%. Tempo růstu GDP samo o sobě nevyovídá o tom, jestli obyvatelstvo skutečně bohatne, neboť musíme zohlednit i tempo růstu obyvatelstva. Populace rostla tempem 1,6 %, reálná míra růstu GDP je tedy **3,9 %**. V předchozím roce byl reálný růst GDP pouze 3,4 %. Nicméně, ne všem regionům se dařilo stejně, například růst ekonomiky USA se zpomalil díky krizi na trhu hypoték a pádu cen nemovitostí. Toto zpomalení je částečně kompenzováno snížením cen ropy, které můžeme pozorovat od srpna 2006. Snížení cen paliv pomáhá ve Spojených státech i ve světě udržet spotřebitelskou poptávku na vysoké úrovni. Naopak pokles cen paliv roznítil nepokoje na blízkém východě. [7], [15]

Obrázek č. 1

Míra růstu GDP ve světě



Zdroj: World insurance in 2006: Premium came back to „life“, Sigma 2007, [online], dokument cit. [24. 10. 2007]
Dostupné z: www.swissre.com

Hospodářství EU

Evropská Unie vykazuje v roce 2006 nejrychlejší a největší růst GDP za posledních šest let. Tento růst je podporován stále vzrůstající podnikatelskou důvěrou. Ovlivňují jej také události jako je pořádání fotbalového mistrovství světa v Evropě nebo zvýšená spotřeba domácností v Německu, které se snažily předzásobit v očekávání růstu sazby DPH v roce 2007. Statistický výhled hospodaření Eurozóny vedl k revizi prognózy dat hospodářského růstu pro rok 2007 na 2,2 % v eurozóně, 2,6 % v EU.

Nebývalý přírůstek nových pracovních míst je nejvýraznějším rysem současného ekonomického vývoje v EU. Od roku 2006 do 2008 se očekává vznik 8,6 milionů nových pracovních příležitostí. Pozitivním výsledkem reforem je vyšší celková participace na pracovním trhu, zejména žen a starších pracovníků. Nezaměstnanost by letos měla dosáhnout 7 % v EU a 7,2 % v eurozóně, což je nejmenší míra nezaměstnanosti od roku 1991. Zvýšení zaměstnanosti podpoří vzestup soukromé spotřeby prostřednictvím růstu příjmů a růstu spotřebitelské důvěry. Dynamika investic v EU by měla letos dosáhnout 4 % růstu. Výrazný růst investic a pracovních příležitostí je příspěvkem evropských podniků k dosažení udržitelného hospodářského růstu. [7], [15]

Hospodářství USA

Globální hospodářství může být v současné době ohroženo krizí na americkém trhu hypoték. Odborníci z MMF uklidňují, že i v době této krize se americké ekonomice daří dobře. Investice v posledním pololetí trochu zpomalují, ale spotřeba zůstává stále na vysoké úrovni hlavně díky prosperujícímu trhu práce a zdravým rozpočtům domácností. [15]

Asijské hospodářství

Japonské hospodářství oproti předchozímu roku znovu nabývá síly. Mezi rozvojovými zeměmi a tzv. emerging markets jsou ekonomikami s největšími tempy růstu Čína a Indie. Tyto ekonomiky jsou poháněny vysokou spotřebitelskou poptávkou po zboží vyprodukovaném v těchto zemích. Čína vykázala tempo růstu GDP v roce 2006 dokonce 10.75 % a Indie 9.25%. [15]

2. Nízká míra inflace

Monetární autority vyslovily obavy z inflačního vývoje v první polovině roku 2006. Silný ekonomický růst a neustálý vzestup cen paliv poháněly ceny spotřebitelského zboží nahoru. Monetární restriktce a náhlý pokles cen paliv inflaci opět stlačily, a to jak v USA, tak v zemích EU. V EU se vývoj inflace letos ustálí na 2 % měřeno indexem CPI, příští rok by inflace měla klesnout pod uvedenou hranici. [7]

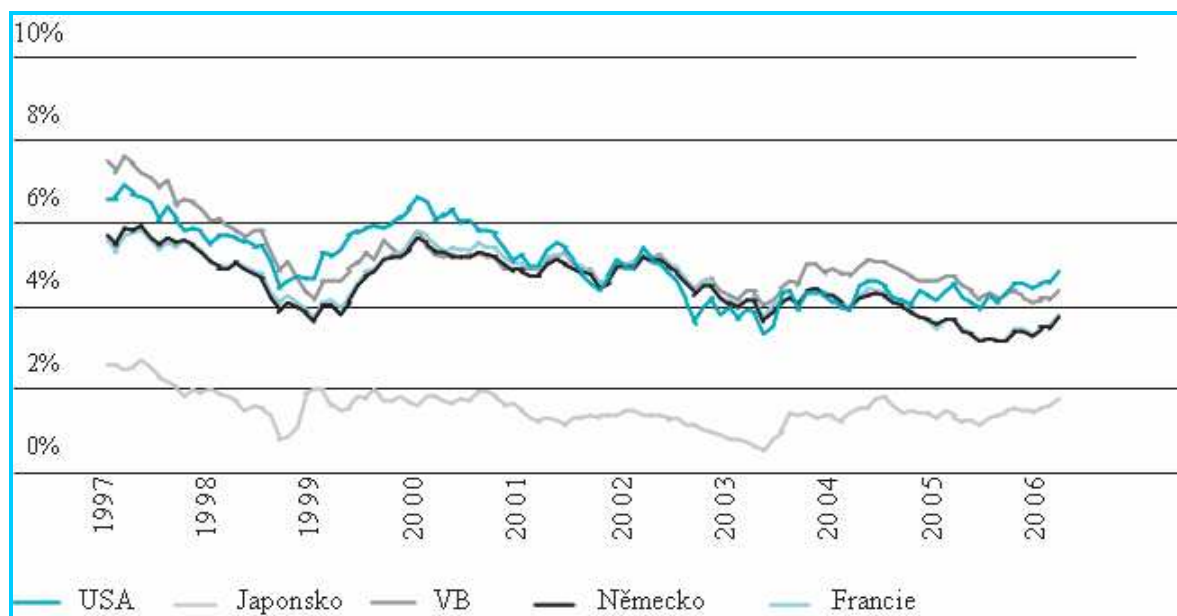
3. Nepatrný růst úrokových sazeb

Restriktivní monetární politika a pozitivní ekonomický vývoj tlačily úrokové sazby v posledním období k vzestupu. Nicméně tento vzestup byl dosti mírný. Výnosy z dlouhodobých vládních dluhopisů rostly velmi nevýrazně, ve většině zemí méně než o 1 %. Například ve Francii došlo k růstu výnosů o 0,7 %, ve Velké Británii a Německu došlo k růstu o 0,6 %, v USA o 0,3 % a v Japonsku o 0,2 %.

Vývoj úrokových sazeb z dlouhodobého pohledu můžeme vidět na následujícím obrázku. Z obrázku je patrné, že úrokové sazby se od roku 1997 výrazně snížily a od roku 2002 se nijak výrazně nemění. [7]

Graf č. 1

Vývoj úrokové míry



Zdroj: World insurance in 2006: Premium came back to „life“, Sigma 2007, [online], dokument cit. [27. 10. 2007]
Dostupné z: www.swissre.com

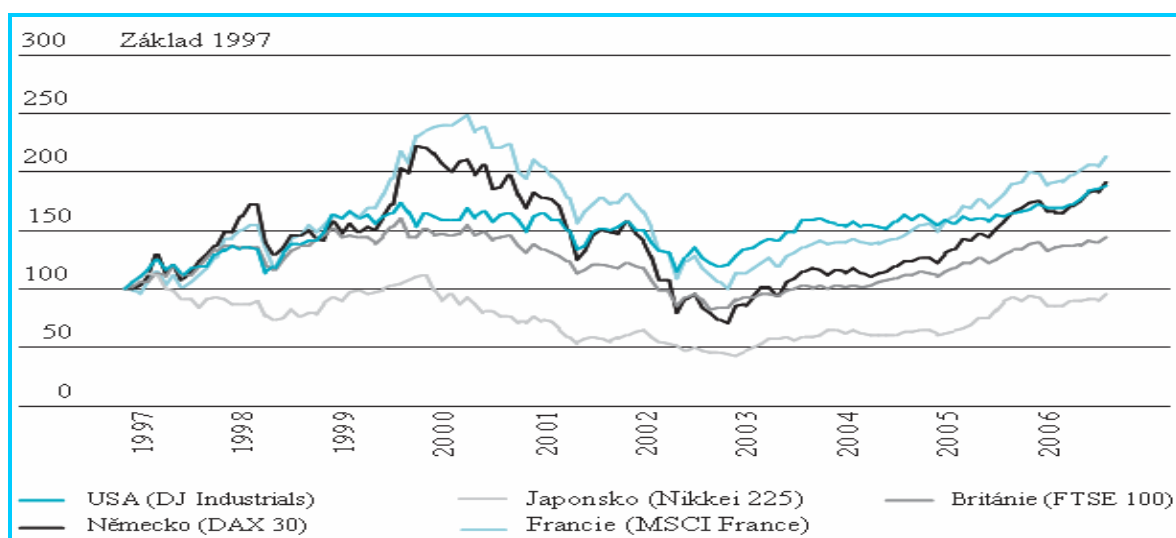
4. Vysoce výkonné akciové trhy a následná volatilita na finančních trzích

Akciové trhy v roce 2006 výrazně rostly. Poháněny byly zejména nízkými úrokovými sazbami, solidním ekonomickým růstem a výraznými zisky společností. Například americký akciový trh vzrostl v porovnání s rokem 2005 o 16 %. [7]

Růst trendu akciových trhů ve vybraných ekonomických centrech můžeme vidět na následujícím obrázku.

Graf č. 2

Vývoj ukazatelů akciového trhu v období 1997 - 2006



Zdroj: World insurance in 2006: Premium came back to „life“, Sigma 2007, [online], dokument cit. [27. 10. 2007]
Dostupné z: www.swissre.com

Rok 2007 nebyl pro finanční trhy příznivý. Růstový trend trhů byl z celoročního pohledu sice ještě zachován, ale citelně vzrostla volatilita na finančních trzích. Pád cen akcií byl vyvolán v důsledku hypoteční krize v USA. Ztráty na rizikových hypotékách přiměly trh, aby přehodnotil svůj postoj k riziku obecně. Týká se to rizika akcií, úvěrů i nemovitostí. Propady na finančních trzích, nevídané vlny výprodejů na finančních burzách a následné silné růsty trhů patří mezi nejaktuálnější události na finančních trzích v současné době. [7], [25]

5. Globalizace, internacionalizace a liberalizace trhů

Globalizaci můžeme definovat jako všeobecné uvolňování bariér mezinárodního obchodu, migrace, toků kapitálů, transferů technologií a přímých zahraničních investic. Současná podoba světového hospodářství je výrazně poznamenána akcelerací vědeckotechnického pokroku a odstraňování bariér mezinárodního obchodu. Liberalizace se projevuje jak ve sféře mezinárodního obchodu, tak v pohybu kapitálu, pracovních sil, investic a nejrůznějších znalostí a dovedností. V dnešní době se nebyvale razantně rozvíjí oblast informačních a komunikačních technologií, která v kombinaci s deregulací, liberalizací a hospodářsko-politickou integrací vnáší do ekonomického propojování států novou intenzitu a komplexnější dimenzi.

V pojišťovnictví je globalizace velmi viditelná. Velké množství pojišťovacích společností expanduje za hranice své domovské země a dochází k četným fúzím a akvizicím. V souvislosti s liberalizací a deregulací dochází k propojování činností bank a pojišťoven, jejímž příkladem může být assurfinance nebo bankassurance. Dochází k přechodu konkurence v rámci pojišťovacího sektoru na konkurenci v rámci celého finančního sektoru. [1]

6. Měnící se spotřebitelské preference, změna požadavků na provozování finančních služeb ze strany klientů

V brzké budoucnosti můžeme očekávat podstatné změny v ekonomickém postavení jednotlivců. Tato skutečnost je indikována jednak stárnutím populace, ale také dramaticky postupujícím technologickým rozvojem. Jedná se zejména o oblasti komunikace, automatizace procesů a odstraňování manuální práce, informačních a kontrolních nástrojů. Díky rychlému pokroku se stále více prohlubuje rozdíl v příjmech obyvatelstva. Výsledkem tohoto procesu může být stále se prohlubující ekonomická nejistota a nerovnost mezi lidmi.

Právě díky potřebě ekonomických subjektů zvýšit své životní jistoty v běžném občanském životě, vznikají nové finanční nástroje, které jim pomohou vypořádat se s nejistotou a zajistit se proti nepříznivým ekonomickým událostem. Vedle standardních bankovních produktů a běžných známých druhů majetkových či životních pojištění se objevují produkty nové, které vnášejí stabilitu do života občanů. Příkladem těchto produktů může

být stavební spoření, ale především programy zdravotního připojištění, důchodového pojištění, projekty zaměřené na pojištění při ztrátě příjmů a další. V dohledné době je v souvislosti s postupujícími reformami sociálního či zdravotního sektoru možno očekávat, že pojistitelé rozšíří rozsah a krytí existujících pojištění a dalších nástrojů tak, aby více odpovídaly potřebám každého člověka při ztrátě výdělků nebo jiného zdroje obživy.

2. Světový pojistný trh, jeho hlavní centra a vývojové charakteristiky za poslední období

Nové tisíciletí je ve znamení posílení významu finančních institucí. Banky, pojišťovny a zajišťovny jsou významnými investory na kapitálových trzích. Pozitivní makroekonomický vývoj ve významných světových ekonomikách přispívá k rozvoji finančních trhů. Nicméně i přes veškeré technické vymoženosti a vynálezy nadále ohrožují nahodilé události naše životy i ekonomickou aktivitu. Politická a ekonomická nestabilita v posledních deseti letech, řada katastrofických událostí, jako jsou povodně, záplavy, tornáda, cyklony, SARS, ptačí chřipka a terorismus, posílily význam stabilizujících institucí, především pojišťoven. Na druhou stranu oblast světového pojišťovnictví musela čelit významným problémům, hlavně oslabení finanční stability. Tento problém se nejvýrazněji projevil jako důsledek teroristických útoků na USA 11. září 2001. [1]

Oblast pojišťovnictví je dynamicky se rozvíjející trh, který se vždy musí přizpůsobit novým podmínkám. Proto musí reagovat na ekonomický vývoj, globalizaci, situaci na finančních trzích, demografický vývoj, vývoj a výskyt rizik a v neposlední řadě reagovat na spotřebitelské preference. [1]

V následující kapitole se budu věnovat vývoji na světovém pojistném trhu. Nejdříve uvedu vývojové charakteristiky z globálního pohledu, potom se zaměřím na hlavní světová centra a jejich konkrétní vývoj v pojišťovnictví.

2.1 Vývojové tendence na světových pojistných trzích.

Jak již bylo zmíněno, pojišťovnictví je nástrojem řešení negativních nahodilých událostí a jejich důsledků, které dopadají na lidskou společnost. Z této skutečnosti vyplývá, že na podobu a vývoj pojistných trhů má vliv situace a vývoj jednotlivých rizik, výskyt rizik a možné dopady při realizaci rizik. Tyto skutečnosti následně ovlivňují podobu

pojistných produktů a strukturu jejich nabídky. Určitým trendem je snižování míry rizik v souvislosti s vědeckým rozvojem, zjištěním skutečností o možných dopadech jednotlivých rizik a nalezením cest, jak se s jednotlivými riziky vypořádat, případně předejít jejich realizaci. Vlivem rozvoje technických poznatků, technologií, změnou životního stylu, zvyšováním životní úrovně se vyvíjejí nové nepoznané skutečnosti a s nimi se objevují nová rizika.

Ve vývoji na pojistných trzích se projevuje několik charakteristických vývojových tendencí:

- vývoj pojištěnosti,
- globalizace na pojistných trzích a ní vyplývající fúze a akvizice,
- zvyšování významu životního pojištění, zvyšování povědomí obyvatelstva o možnostech využití pojištění ke krytí svých potřeb, zejména pro potřeby stáří,
- stagnace neživotního pojištění,
- uplatnění alternativních nástrojů krytí rizika, jakými jsou kaptivní pojištění, samopojištění, dohody o vzájemné pomoci mezi podniky, finanční zajištění, pojistné deriváty,
- vývoj v přístupech a metodách prodej pojistných produktů s čímž souvisí nové distribuční kanály prodeje pojištění (bankopojištění, direkt mail, telemarketing, prodej přes internet),
- reakce na vývoj výskytu katastrofických událostí, změny v přístupech pojistitelů k řešení rizik ve své činnosti. [1]

2. 2 Pojištěnost a vývoj pojištěnosti

K hodnocení vývoje světového pojišťovníctví a pojištěnosti je třeba nashromáždit dostatek statistických údajů. Jedním z možných zdrojů mohou být data zveřejňovaná EU, OECD, Světovou bankou, zajišťovny a odbornými časopisy. Najít aktuální data je někdy dost obtížné. Často je velká část zveřejňovaných dat v placené části internetových stránek. Sama jsem za některé články zveřejněné na internetu zaplatila, jejich obsah ceně bohužel zdaleka neodpovídal.

Z dlouhodobého pohledu se ukazuje zvyšující význam pojištění při krytí rizik ekonomických subjektů. Využití pojištění pro krytí rizik se uskutečňuje prostřednictvím hodnocení pojištěnosti.

2. 2. 1 Hodnocení pojištěnosti

Toto hodnocení se uskutečňuje z pohledu jednotlivých pojistných produktů. Je důležité zjistit, jakou roli hrají jednotlivé pojistné produkty při krytí určitých druhů rizik. Teoreticky může být dosaženo plné pojištěnosti, a to zejména v případech, kdy se jedná o povinný pojistný produkt. U ostatních produktů, jejichž sjednání není v zákoně ustanoveno, ovlivňuje pojištěnost řada faktorů. Jimi mohou být faktory související s vnímáním rizika, což jsou nejčastěji psychologické a sociologické faktory, ale také faktory ekonomického charakteru. [1]

2. 2. 1. 1 Faktory ovlivňující globální pojištěnost:

Obecně ovlivňují globální pojištěnost následující faktory:

- ekonomická úroveň země, která závisí na vývoji GDP, inflace, míry nezaměstnanosti, úrovně příjmů obyvatelstva a struktury jejich výdajů
- legislativa v pojišťovnictví, podoba a míra regulace v pojišťovnictví
- úroveň rizikovosti v dané oblasti
- otevřenost ekonomiky
- podoba a struktura finančního trhu a vývoj na těchto trzích
- rozvinutost odvětví pojišťovnictví
 - počet a struktura pojistitelů
 - struktura nabídky pojistných produktů
 - struktura a podoba zprostředkování pojištění
- uplatnění alternativních nástrojů ke krytí rizik ekonomických subjektů

Všechny tyto faktory by měly být při sledování úrovně pojištěnosti zohledňovány komplexně. Obecně je za jeden z nejvýznamnějších faktorů, který ovlivňuje rozsah a úroveň pojistného trhu, a tím i pojištěnost, považována ekonomická úroveň. Například vyšší ekonomická úroveň znamená, že se v hospodářství uplatňují technická

a technologická zařízení, která mají vyšší hodnotu a z ní vyplývající vyšší úroveň rizika. Vyšší úroveň rizika způsobuje růst poptávky po pojištění. Vliv ekonomické úrovně je patrný i pro poptávku v oblasti životního pojištění. Vyšší ekonomická úroveň umožňuje střídat větší množství prostředků na zabezpečení rizik souvisejících s lidskými životy, zdravím a zabezpečením pro potřeby stáří. Pojištěnost také ovlivňují klienti pojišťoven svými preferencemi, vztahem k riziku a vnímáním rizika. Dále pojištěnost mohou ovlivňovat sami pojistitelé cenami pojistných produktů, způsobem prodeje, marketingovými kampaněmi a podporou prodeje. V neposlední řadě má na pojištěnost vliv stát, zejména jeho podoba státního sociálního systému. V tomto případě závisí na rozsahu krytí rizik ze státního sociálního systému, čímž je do jisté míry vymezen prostor pro uplatnění komerčních pojištění. Stát formou daňových zvýhodnění některých produktů může výrazně přispět k růstu předepsaného pojistného u těchto produktů.

2. 2. 1. 2 Faktory ovlivňující koupi daného pojistného produktu

- Faktory související s vnímáním rizika:
 - sociologické faktory
 - psychologické faktory
- Ekonomické faktory:
 - cena pojistného produktu
 - úroveň příjmů ekonomických subjektů
 - vztah ceny pojištění k pořizovací ceně pojišťovaného majetku
 - dostupnost daného pojistného produktu
 - existence jiných finančních nástrojů sloužících k zajištění příslušného rizika [1]

2. 2. 1. 3 Ukazatelé globální pojištěnosti

Ukazatelé globální pojištěnosti vypovídají o komplexním využití produktů komerčního pojištění při řešení potřeb ekonomických subjektů. Vývoj globální pojištěnosti může být sledován pomocí těchto ukazatelů:

- Objem předepsaného pojistného
- Roční růst předepsaného pojistného
- Rozložení předepsaného pojistného na životní a neživotní pojištění

- Velikost předepsaného pojistného na jednoho obyvatele
- Velikost předepsaného pojistného ve vztahu k GDP. [1]

Objem předepsaného pojistného

Ukazatel kvantifikuje velikost pojistného, které odpovídá předepsaným pojistným za celý pojistný trh ve sledovaném roce. Objem předepsaného pojistného závisí na počtu sjednaných pojistných smluv a na úrovni parametrů, které obsahují tyto uzavřené pojistné smlouvy. Jako příklad těchto parametrů mohu uvést velikost pojistných částek, druhy krytých rizik a ceny pojistných produktů. [1]

Roční růst předepsaného pojistného

Roční růst předepsaného pojistného vyčísluje změnu velikosti předepsaného pojistného. Naznačuje trendy ve vývoji předepsaného pojistného a rozsahu pojistné ochrany. Roční růst je vyčíslen jako nominální růst, tedy růst neočištěný o vliv inflace. Z tohoto důvodu se více pro mezinárodní srovnávání používá ukazatel reálného růstu předepsaného pojistného. [1]

Rozložení předepsaného pojistného na životní a neživotní pojištění

Tento ukazatel je v poslední době považován za velice významnou charakteristiku. Používá se pro hodnocení pojistných trhů v souvislosti s postupně se měnícím významem životního pojištění. [1]

Poměr velikosti předepsaného pojistného a GDP, Velikost předepsaného pojistného na jednoho obyvatele

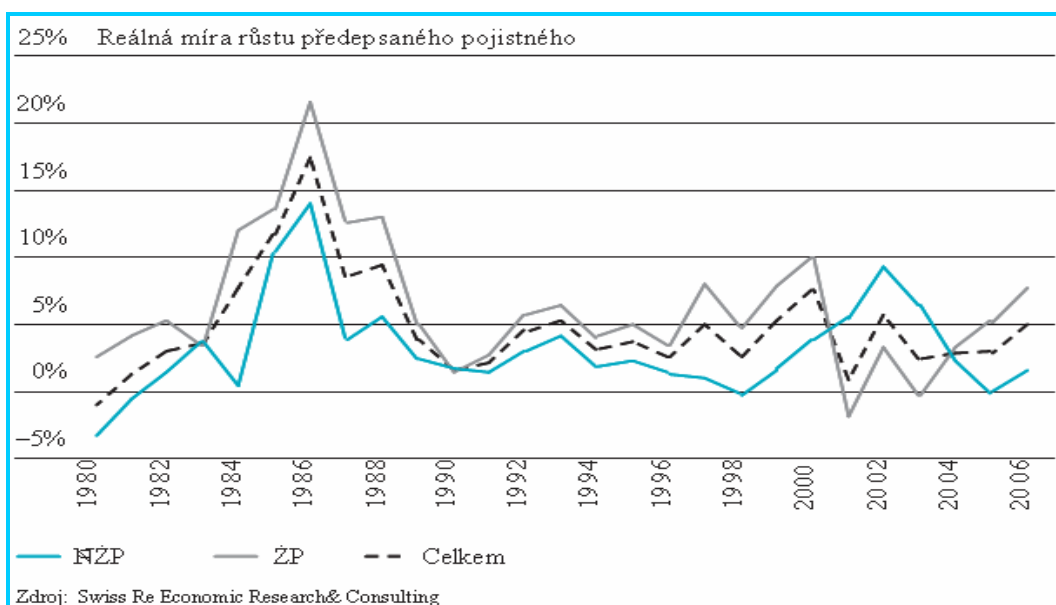
Tyto dva ukazatelé jsou komplexními ukazateli, s jejichž pomocí můžeme globálně hodnotit rozsah a úroveň pojistných trhů. Nevýhoda ukazatele předepsané pojistné a GDP je, že je ovlivněn právě velikostí GDP v dané zemi, proto je často pro celkové zhodnocení doplňován ukazatelem předepsané pojistné přepočtené na jednoho obyvatele. [1]

2. 3 Vývoj pojišťovnictví z celosvětového pohledu

Dlouhodobé vývojové trendy na světových pojistných trzích můžeme sledovat na základě vývoje ukazatele reálného růstu předepsaného pojistného. Situace je znázorněna v grafu č. 3. V jednotlivých obdobích byl růst či pokles předepsaného pojistného ovlivněn zejména ekonomickým vývojem a průběhem ve škodovosti. Například v roce 2001, 2002 a 2006 dochází k výraznému růstu neživotního pojištění. Tento fakt byl v jednotlivých letech ovlivněn vývojem katastrofických událostí, které působily na růst předepsaného pojistného. Po katastrofických událostech došlo jak ke zvýšení zájmu o produkty neživotních pojištění, tak i k růstu pojistných sazeb. U životního pojištění se od roku 2004 pozvolně zvyšuje reálný roční růst předepsaného pojistného. Životní pojištění od roku 2001 vykazovalo pokles, který byl způsoben především negativním vývojem na kapitálových trzích v hlavních pojišťovacích centrech. [1] ,[7]

Graf č. 3

Reálná míra růstu předepsaného pojistného v jednotlivých letech



Zdroj: CEA; Sigma 2006, No. 5, Sigma 2007 No 4, Swiss Re; Pojistný obzor 11/2006, dostupné z: Pojistný obzor 4/2007

Z grafu je patrné mírné tempo růstu předepsaného pojistného v posledních letech. Od roku 2006 ale pojistné trhy znovu začínají nabírat na dynamice růstu.

Rok 2006 byl pro oblast pojišťovnictví rokem velice pozitivním. Světový pojistný trh v roce 2006 je trhem, na kterém dochází k růstu předepsaného pojistného. V roce 2006 můžeme dokonce mluvit o zrychleném tempu růstu předepsaného pojistného a jiných ukazatelů pojištěnosti. Tento trend se projevil zejména v oblasti životního pojištění. [7]

Výše celosvětového předepsaného pojistného dosáhla ve sledovaném roce USD 3723 mld. Z této částky připadá podíl předepsaného pojistného USD 2209 mld. na životní pojištění a USD 1514 na neživotní pojištění. Celkové předepsané pojistné vzrostlo o 5 % ve srovnání s předchozím rokem.

Vývoj velikosti předepsaného pojistného vykazuje z dlouhodobého pohledu rostoucí trend, který je zapříčiněn především pozitivním ekonomickým vývojem, ale také vývojem jednotlivých pojistných produktů. Ekonomickými faktory, které ovlivňují dynamický růst pojistného trhu, jsou především: solidní ekonomický růst ve většině světových oblastí, nízká míra inflace a nízké úrokové sazby. V roce 2006 došlo k relativně malému počtu katastrofických událostí, což bezpochyby ovlivňuje světový pojistný trh. Procentní růst předepsaného pojistného se týká jak životního pojištění, tak neživotního pojištění. Nicméně předepsané pojistné na životní pojištění rostlo výrazně rychleji, tj. 7,7 % , což je nejvýraznějším růstem od roku 2000. Dále se zvýšila výnosnost životního i neživotního pojištění ve srovnání s rokem 2005. [7]

Tabulka č. 1

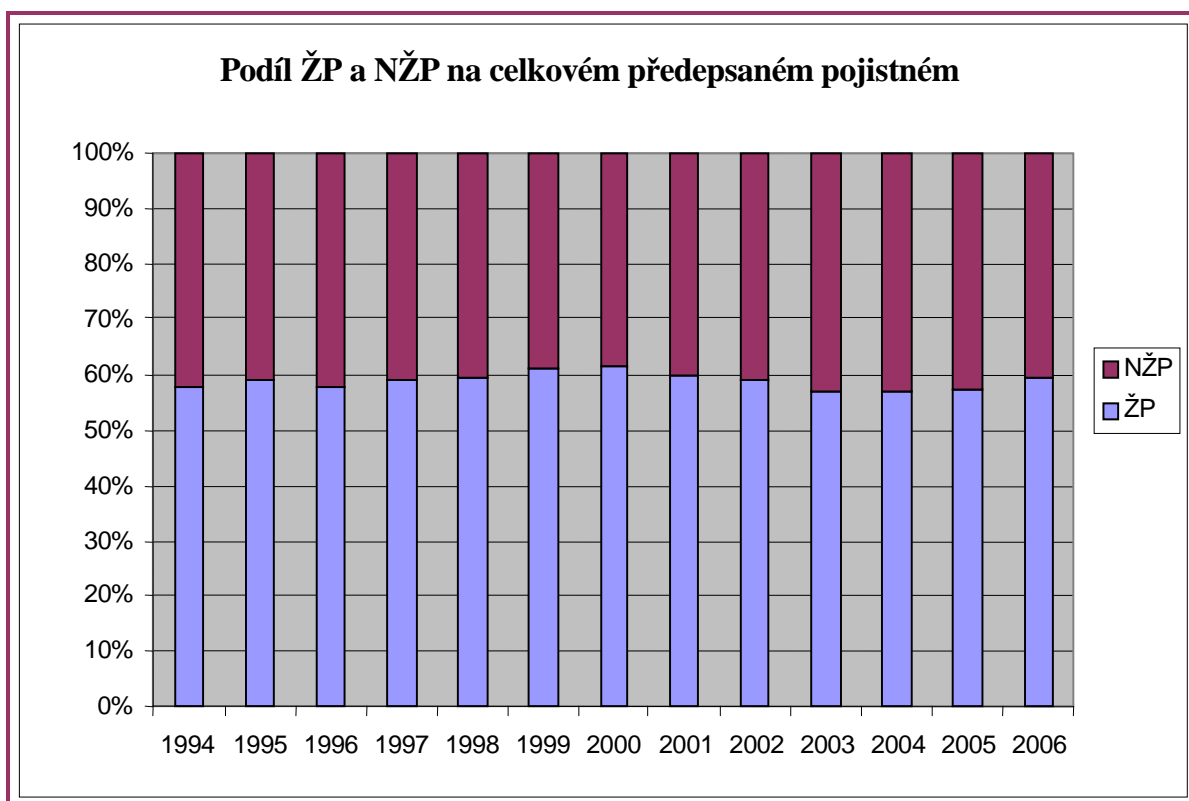
Předepsané pojistné za rok 2006

Oblast pojištění	Předepsané pojistné v mld. USD	Procentuelní růst předepsaného pojistného
ŽP	2209	7.7
NŽP	1514	1.5
Celkem	3723	5

Zdroj:: World insurance in 2006: Premium came back to „life“, Sigma 2007, [online], dokument cit [28. 10. 2007]
Dostupné z: www.swissre.com

Pokud se podíváme na následující graf, vidíme, že podíl pojistného na životní pojištění a pojistného na neživotní pojištění se z celosvětového pohledu nijak výrazně v jednotlivých letech nemění. Podíl pojistného na životní pojištění neustále osciluje okolo hodnoty 60 %, na neživotní pojištění připadá 40 %. [7]

Graf č. 4



Zdroj: Daňhel J.: *Pojistná teorie*, 2. vydání, Professional Publishing, 2006, *World insurance in 2006: Premium came back to „life“*, Sigma 2007

U vývoje podílů na světovém pojistném je v období 1985 – 2005 významnou změnou zvýšení podílu Evropy a současný pokles podílu Severní Ameriky. Evropa od roku 2004 Severní Ameriku předstihla. Následující tabulka tuto situaci zobrazuje.

Tabulka č. 2

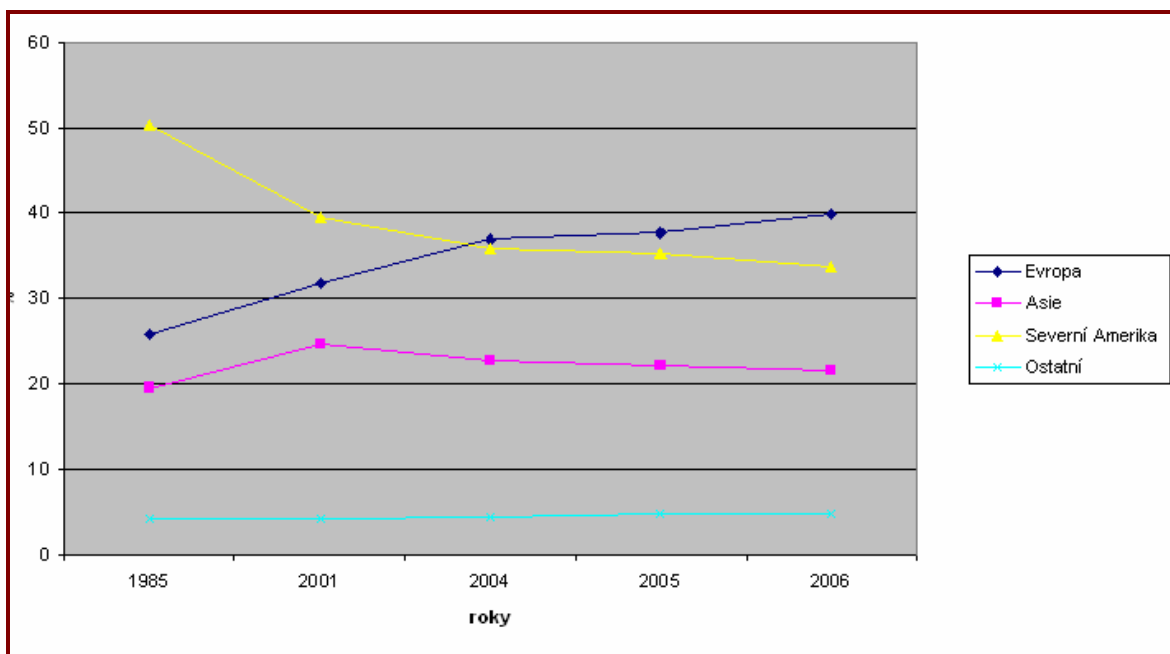
Podíl pojistných center na světovém pojistném v %

Sledovaná oblast	1985	2001	2004	2005	2006
Evropa	25,9	31,7	36,9	37,6	39,88
Asie	19,6	24,7	22,7	22,2	21,51
Severní Amerika	50,3	39,4	36	35,4	33,79
Ostatní	4,2	4,2	4,4	4,8	4,82
Celkem	100	100	100	100	100

Zdroj: CEA; Sigma 2006, No. 5, Sigma 2007 No 4, Swiss Re; *Pojistný obzor 11/2006*, dostupné z: *Pojistný obzor 4/2007*

Graf č. 5

Podíl pojistných center na světovém pojistném v %



Zdroj: CEA; Sigma 2006, No. 5, Sigma 2007 No 4, Swiss Re; Pojistný obzor 11/2006
Dostupné z: Pojistný obzor 4/2007

Celková pojištěnost, tj. podíl předepsaného pojistného na hrubém domácím produktu, byla v letech 2005 a 2006 nejvyšší v Evropě. Hned za ní následovala Severní Amerika. Průměrná výše předepsaného pojistného v roce 2006 ve světě činila 7,52 %. V České republice se výše tohoto ukazatele pohybuje kolem 4 %.

Mezi Severní Amerikou a západní Evropou je patrný značný odstup v předepsaném pojistném na jednoho obyvatele. Zatím co v Severní Americe tento ukazatel činí USD 3804,-, v západní Evropě dosahuje pouze USD 2829,-. Ukazatel předepsané pojistné na jednoho obyvatele, může být ale zkreslen směnými kurzy. [19]

Tabulka č. 3

Pojištěnost v jednotlivých oblastech světa v letech 2005 a 2006

Oblast	Předepsané pojistné v mld. USD v r. 2006	Předepsané pojistné v mld. USD v r. 2005	Předepsané pojistné na 1 obyvatele v USD v r. 2006	Podíl předepsaného pojistného na GDP v r. 2006
Amerika	1329,7	1246,6	1486,3	7,61
- Severní	1258,3	1187,9	3804	8,67
- Latinská	71,4	58,7	126,7	2,42
Evropa	1484,9	1335,1	1745,7	8,27
- Západní	1428,8	1288,4	2829,5	9,04
- Střední a východní	56	46,7	171,6	2,73
- ČR	5,3	4,9	519,6	3,8
Asie	800,8	765,2	205	6,63
- Japonsko	643,6	639,3	3033	10,74
- Jihovýchodní	267	229,7	77,9	4,87
- Střední	18,9	16,7	65,5	1,37
Afrika	49,7	42,7	53,6	4,77
Oceánie	58,3	56,2	1787,3	6,7
Svět	3723,4	3445,8	554,8	7,52
- Průmyslově vyspělé země	3390,2	3173,4	3362,2	9,18
- Emerging markets	333,2	272,4	59,8	2,69

Zdroj: *Pojistný obzor č. 11/2007*

Rok 2006 byl pro pojišťovnictví příznivým rokem i z hlediska rozsahu katastrofických událostí. Pojistné vyplacené v důsledku živelných katastrofických událostí bylo dokonce třetí nejnižší za posledních dvacet let. Pojistné vyplacené na tyto pojistné události činilo USD 11,8 mld., což je ve srovnání s ostatními lety číslo výrazně nižší. Nicméně dlouhodobý trend vykazuje vzrůstající tendenci přírodních katastrof. [7]

2. 3. 1 Rozdílný vývoj v průmyslově vyspělých zemích a emerging markets

Již několik let se projevují rozdíly v rychlosti růstu předepsaného pojistného mezi skupinou průmyslově vyspělých zemí a mezi tzv. emerging markets.

Než se začnu zabývat rozdílným vývojem v pojišťovnictví, je třeba vymezit tyto určité skupiny.

Novou a stále častěji užívanou kategorií v klasifikaci subjektů světového hospodářství jsou tzv. **emerging makets a průmyslově vyspělé země**.

Do skupiny tzv. emerging markets jsou zahrnovány:

- rozvojové země
- tranzitivní ekonomiky

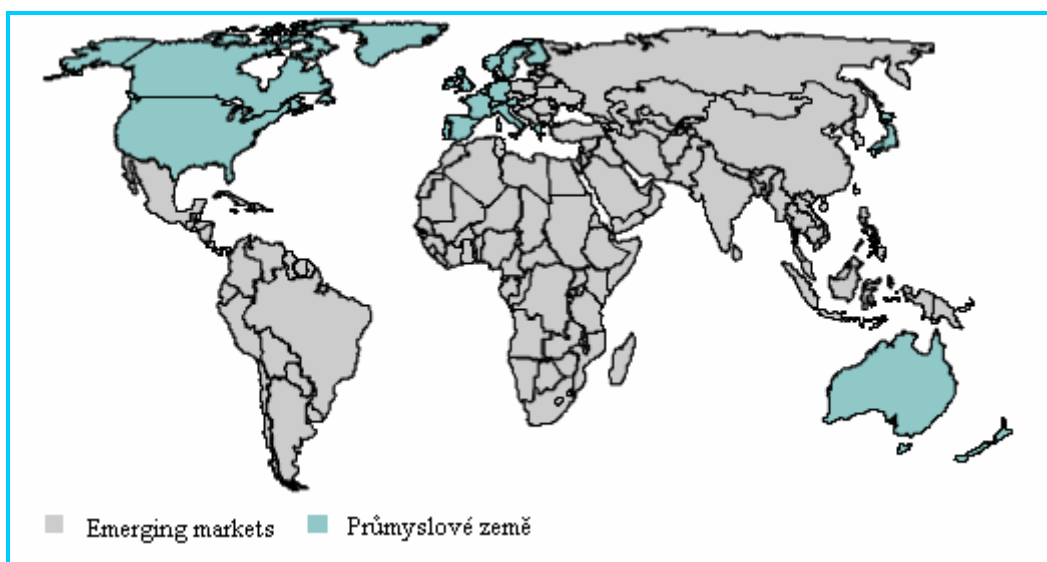
Do skupiny tzv. průmyslově vyspělých zemí jsou zahrnovány:

- vyspělé země (advanced economies)
- NIAZ

Pro lepší zorientování jsou průmyslově vyspělé země a tzv. emerging markets uvedeny v následujícím obrázku.

Obrázek č. 2

Průmyslově vyspělé země a tzv. emerging markets



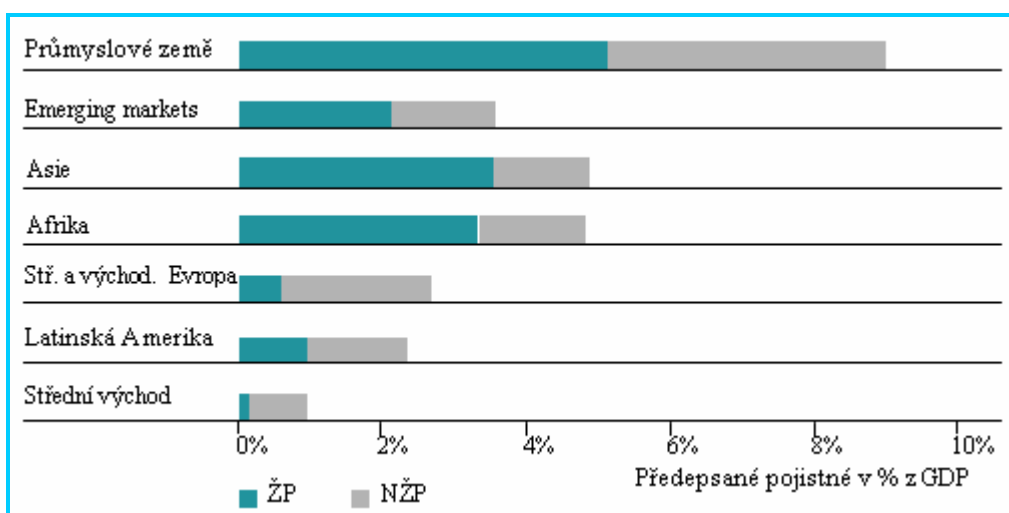
Zdroj: *Insurance in Emerging markets: sound development, greenfield for agricultural insurance*, Sigma No. 1/2007, [online], dokument cit [8. 11. 2007], dostupné z: www.swissre.com

Přestože na průmyslové země připadá většinový podíl celosvětově předepsaného pojistného (více jak 90 %), tzv. emerging markets se již po několik let vyvíjejí daleko dynamičtěji než průmyslově vyspělé země. Předepsané pojistné v tzv. emerging markets za posledních pět let vrostlo skoro dvojnásobně, měřeno v nominálních USD. K tomuto dvojnásobnému růstu výrazně přispěly Čína, Taiwan, Jižní Korea, Rusko a Jižní Afrika. [10]

Ukazatelé pojištěnosti jsou stále ještě výrazně vyšší v průmyslově vyspělých zemích. Situaci ukazuje graf č. 6

Graf č. 6

Pojištěnost v roce 2005



Zdroj: *Insurance in Emerging markets: sound development, greenfield for agricultural insurance*, Sigma No. 1/2007, [online], dokument cit [8. 11. 2007], dostupné z: www.swissre.com

Z obrázku i následující tabulky jsou patrné velké rozdíly v pojištěnosti jak mezi průmyslově vyspělými zeměmi, tak mezi tzv. emerging markets. Velké rozdíly jsou ale i v samotné oblasti tzv. emerging markets. Tyto rozdíly jsou způsobeny odlišnými ekonomickými úrovněmi, rozdílným ekonomickým vývojem a přístupem obyvatelstva ke sjednávání pojištění. Příkladem mohou být islámské státy, kde obecně lidé neradi uzavírají pojištění. [10]

Tabulka č. 4

Situace v ŽP a NŽP v 2004 a 2005

Předepsané pojistné na jednoho obyvatele	ŽP v 2005	NŽP v 2005	ŽP v 2004	NŽP v 2004
Průmyslové země	1887	1399,8	1828	1372,9
Emerging markets	46,1	30,4	40,5	26,6
Asie	56,6	21,4	48,7	18,9
Latinská Amerika	42	63,8	36,8	53,4
Střední a východní Evropa	31,8	109,9	33,6	94,8
Afrika	30,7	13,5	28,4	12,6
Blízký východ	14,8	40,2	13,8	36

Zdroj: *Insurance in Emerging markets: sound development, greenfield for agricultural insurance*, Sigma No. 1/2007, [online], dokument cit [10. 11. 2007], dostupné z: www.swissre.com

Nyní se podrobněji zaměřím na vývoj situace na pojistných trzích v průmyslově vyspělých zemích a v tzv. emerging markets v roce 2006.

2. 3. 1. 1 Průmyslově vyspělé země

Na průmyslové země připadá 92 % podílu světového předepsaného pojistného. Tyto země vykázaly 4 % růst předepsaného pojistného, což převýšilo růst v předchozím roce a dokonce desetiletý průměrný růst, který činí 3,4 %.

Situace v životním pojištění

Předepsané pojistné v průmyslových zemích vzrostlo na 6,6 %, tedy převýšilo růst v roce 2005 a dostalo se skoro na dvojnásobnou úroveň své průměrné desetileté míry růstu, která činí 3,4 %. Nicméně vývoj byl naprosto odlišný u každé země. Na většině významných světových trzích byl v oblasti životního pojištění zaznamenán sice pozitivní vývoj, naopak v Japonsku došlo k poklesu předepsaného pojistného ve výši 2 %.

K nejvýraznějšímu růstu došlo ve Spojeném Království, tj. 30 %. Růst byl způsoben změnami v regulaci penzijního pojištění, které dovolily zvýšit příspěvky do jednotlivých fondů. Naprosto opačný vývoj se ukázal v Belgii, kde pojistné na životní pojištění kleslo díky zavedení 1,1 % daně na jednotlivé pojistky o 21 %. [7], [10]

Situace v neživotním pojištění

Oblast neživotního pojištění nevykazovala tak výrazných hodnot růstu, jaké jsme mohli pozorovat v životním pojištění. Pojistné na neživotní pojištění ve sledovaném roce rostlo velmi mírně, tj. 0.6 %. Oproti předchozímu roku si sice nevýrazně polepšilo, ale přesto je míra růstu v roce 2006 výrazně pod desetiletou průměrnou úrovní 2, 7 %.

Nejvyšším růstem pojistného na neživotní pojištění se může pyšnit Jižní Korea, která si připisuje růst pojistného na neživotní pojištění ve výši 8, 2 %. Naopak v Nizozemí došlo k nejvýraznějšímu poklesu pojistného v této kategorii. Tato situace je způsobena hlavně reformou nizozemského zdravotnictví a tlakem na pokles pojistných sazeb. [7] ,[10]

2. 3. 1. 2 Emerging markets

Předepsané pojistné v roce 2006 v této oblasti činilo USD 333 mld., což je 8 % z celosvětového objemu předepsaného pojistného. Pro tzv. emerging markets je příznačný rychlý růst předepsaného pojistného, který je znázorněn v následující tabulce. [10]

Tabulka č. 5

Reálný růst předepsaného pojistného

Oblast	Reálný růst předepsaného pojistného v %			
	ŽP		NŽP	
	Průměr 1996 -2005	2006	Průměr 1996 -2005	2006
Jihovýchodní Asie	20	26	9	15
Latinská Amerika	10	14	4	10
Stř. a východ. Evropa				
- včetně Ruska	7	19	11	9
- bez Ruska	12	25		
Afrika	6	22	5	6.2

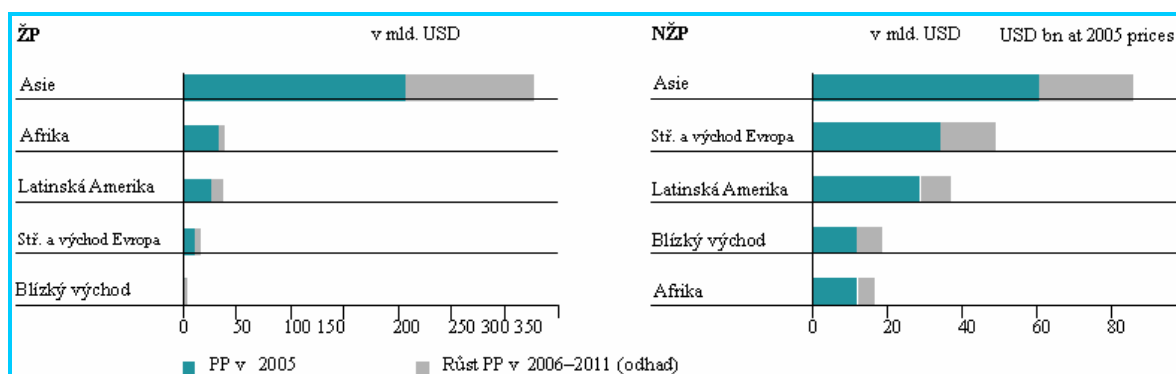
Zdroj: pojistný obzor č. 11/2007

Nejrychleji rostoucím pojistným trhem jak v oblasti životního, tak v oblasti neživotního pojištění, byla Jižní Korea, těsně následovala Čína, ale také Jižní Afrika a Indie zaznamenaly výrazný růst pojištěnosti. [10]

Následující graf ukazuje, že k nejrychlejšímu růstu předepsaného pojistného v obou typech pojištění došlo v Asii. Patrný je velký rozmach životního pojištění v Africe a stagnace ve střední a východní Evropě. Tam naopak produkty neživotních pojištění vykázaly vysoký růst předepsaného pojistného.

Graf č. 7

Reálná míra růstu předepsaného pojistného v tzv. Emerging markets v 2005



Zdroj: *Insurance in Emerging markets: sound development, greenfield for agricultural insurance*, Sigma No. 1/2007, [online], dokument cit [10. 11. 2007], dostupné z: www.swissre.com

Velký potenciál pro rozvoj pojištění

Pojistnými produkty, které by v budoucnu v tzv. emerging markets mohly mít velký potenciál, jsou produkty zemědělských pojištění. Zemědělství zůstává stále velmi důležitým sektorem většiny zemí ve zmiňované oblasti. Přestože podíl zemědělství na GDP pomalu klesá, stále ve většině zemí z tzv. emerging markets dosahuje 9 % GDP (v průmyslově vyspělých zemích je tato hodnota přibližně 3 %). Celkový výstup zemědělské produkce se v této oblasti odhaduje na 70 % z celosvětové produkce. Nesmíme opomenout fakt, že oblast zemědělství je zdrojem obživy mnoha rodin v tzv. emerging markets, a proto by mohla být v této oblasti vítána rozšířená nabídka pojistných produktů kryjících zemědělská rizika. [10]

2. 3. 2 Vývoj v nejvýznamnějších pojistných centrech

2. 3. 2. 1 Západní Evropa

Největší podíl na světovém předepsaném pojistném mají země západní Evropy. V roce 2006 tento podíl dosáhl 38,37 % z celosvětového předepsaného pojistného.

Situace v životním pojištění

Objem pojistného na životní pojištění vzrostl ve sledovaném roce o 12 %, což je v podstatě stejný růst jako v roce předcházejícím. Západoevropský pojistný trh utrpěl největší krizi v letech 2001 a 2003. Pojistné trhy tehdy utrpěly ztráty v souvislosti s extrémně vysokými škodami v důsledku katastrofických událostí. V roce 2003 se na pojistné trhy negativně podepsaly ztráty na akciových trzích, které vyústily ve velké investiční ztráty a ztráty důvěry pojistníků. Od té doby se západoevropský pojistný trh znovu zotavuje a dochází k růstu objemu předepsaného pojistného.

Nejvyšší nárůst pojistného na životní pojištění byl zaznamenán ve Velké Británii, neboť zde došlo ke zvýšení limitů příspěvků na penzijní připojištění. Velká Británie je největším západoevropským trhem životního pojištění. V některých evropských zemích změny v regulaci pojištění způsobily ztížení podmínek pro pojistitele. V Belgii a Německu došlo k omezení v daňovém zvýhodnění tradičních produktů životního pojištění. Ve Španělsku výrazně poklesl prodej spořicíh produktů životních pojištění, k tomuto poklesu došlo v důsledku nejistoty ohledně nových změn v daňovém systému. V Nizozemí nová legislativa negativně ovlivnila prodej produktů zdravotního pojištění. [7]

Situace v neživotním pojištění

V Západní Evropě se trh neživotního pojištění vyvíjí v opačném směru než trh životního pojištění. Ve sledovaném roce pojistné na neživotní pojištění pokleslo o 0,2 %. Jedinými zeměmi, ve kterých došlo k růstu objemu pojistného na neživotní pojištění, jsou Španělsko a Francie. Jedná se zejména o pojištění odpovědnosti za škodu, pojištění průmyslu a pojištění zdraví. [7]

2. 3. 2. 2 Střední a východní Evropa

Životní pojištění

Pojistné životních pojištění rostlo v této oblasti o 19 %, což je dynamičtější růst ve srovnání s 15 % růstem v předchozím roce. K růstu předepsaného pojistného došlo de facto v celé oblasti s výjimkou Ruska. V Rusku v roce 2006 předepsané pojistné kleslo velmi výrazně, tj. o 43 %, a to díky změnám v daňové soustavě. Naopak výrazný růst můžeme sledovat v Polsku (39 %), Maďarsku (32 %) a Slovinsku (14%), kde se nejvíce prodávaly produkty investičního životního pojištění, standardní životní pojištění a doplňkové formy pojištění k životním pojistkám.

V naší republice došlo jen k velmi nevýraznému 1, 9 % růstu předepsaného pojistného. V předchozích letech u nás docházelo k výraznějšímu růstu prodeje životních pojištění. Jednalo se zejména o prodej životních spořicíh produktů za jednorázové pojistné, tudíž předepsané pojistné za daný rok rostlo mnohem rychleji. [7]

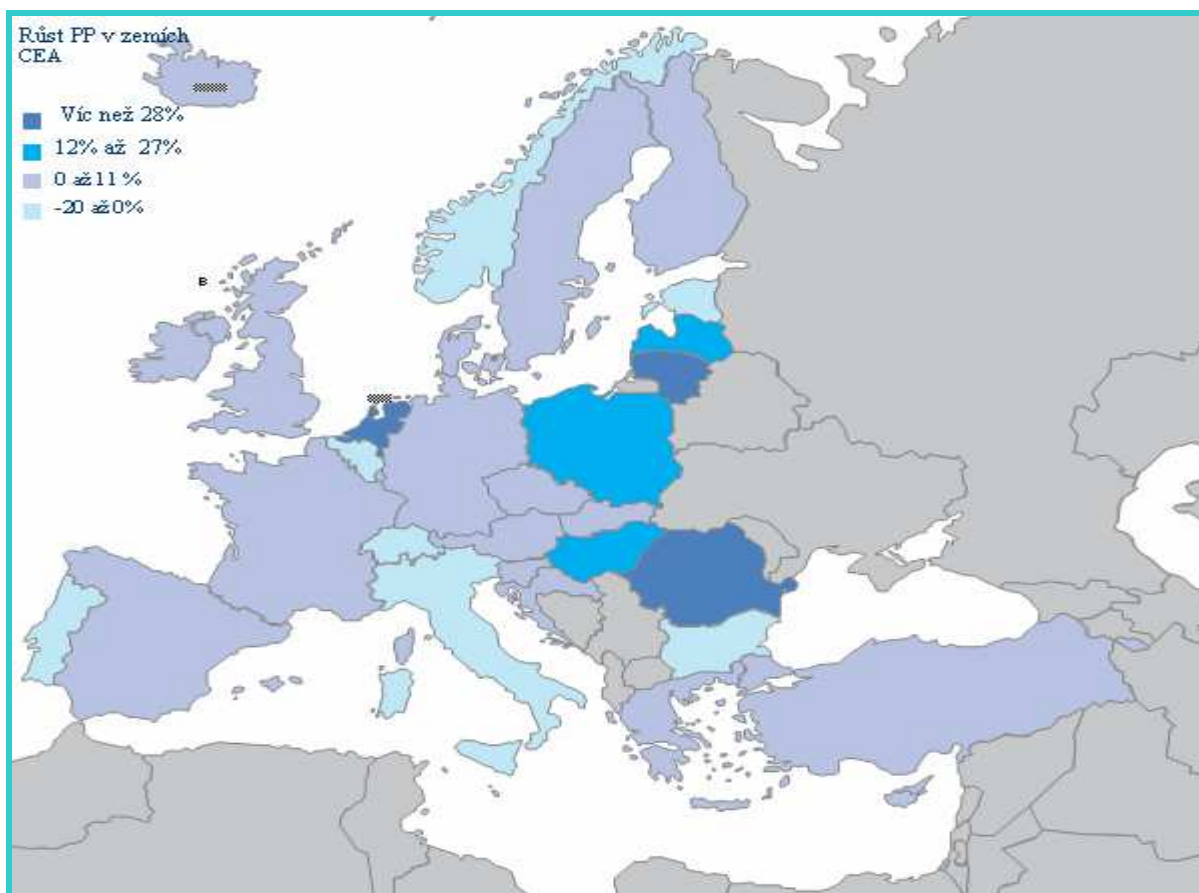
Neživotní pojištění

Pojistné na neživotní pojištění rostla 9,2 %. V Rusku došlo k velmi výraznému 15 % růstu, zatímco země střední Evropy vykázaly jen mírný 2, 7 % růst. Tento nevýrazný růst byl způsoben i stagnací předepsaného pojistného v pojištění motorových vozidel, kde díky velmi silné konkurenci pojistné sazby klesají. V České republice dokonce došlo k poklesu předepsaného pojistného. Naopak Turecko je zemí s výrazným růstem pojistného na neživotní pojištění. [7]

Následující obrázek ukazuje růst předepsaného pojistného v zemích CEA. Jedná se o evropskou pojišťovací a zajišťovací federaci. CEA má 33 členů. Sdružuje národní asociace pojišťoven každého účastněného státu. Trh CEA představuje 94 % předepsaného pojistného z celého evropského pojistného trhu. Faktem je, že evropské pojišťovnictví je v současné době hlavním tažným motorem evropského ekonomického růstu a rozvoje. Evropští pojistitelé přijali v roce 2006 EUR 978 mld. předepsaného pojistného, zaměstnaly více než milión zaměstnanců a k růstu evropské ekonomiky přispěli EUR 6,3 mld. v investicích. [7]

Obrázek č. 3

Růst předepsaného pojistného v zemích CEA v roce 2006



Zdroj: CEA: Annual report 2006 -2007 [online], dokument cit [10. 11. 2007], dostupné z: www.cea.eu

2. 3. 2. 3 Severní Amerika

Severoamerický trh je druhým největším pojišťovacím centrem. V roce 2006 dosáhl jeho podíl na celosvětovém předepsaném pojistném 33,79 %.

Situace v životním pojištění

Ve Spojených státech se pozice životního pojištění oproti roku 2005 znovu zlepšila. V roce 2005 předepsané pojistné na životní pojištění kleslo o 3,9 %, zatímco v roce 2006 došlo k jeho růstu o 3,6 %. Opačný vývoj proti předcházejícímu roku způsobil především výrazný prodej spořicíh a investičních produktů, zejména produktů zabezpečujících životní záruky na stáří. V této oblasti pojištění výrazně vzrostla nabídka nových produktů.

Předepsané pojistné životního pojištění rostlo o 6, 7 % v Kanadě. Stejně jako v USA se nejvíce prodávaly investiční životní produkty, spořicí produkty a produkty zabezpečující potřeby ve stáří. Nebývalého růstu v Kanadě dosáhly produkty penzijního a důchodového pojištění s příspěvkem zaměstnavatele. [7]

Situace v neživotním pojištění

Předepsané pojistné v Severní Americe rostlo ve výši 1%, což je sice růst pod dlouhodobým průměrem, ale proti předchozímu roku došlo ke zlepšení, neboť v roce 2005 došlo k poklesu předepsaného pojistného o 2, 9 %. Z toho předepsané pojistné USA rostlo 1%, Kanada na tom byla nepatrně lépe a vykazovala růst ve výši 1,5 %. Do budoucna je očekáván velmi mírný růst předepsaného pojistného na neživotní pojištění v Kanadě, zatímco v USA se v souvislosti s recesním vývojem celé americké ekonomiky očekává dokonce jeho pokles. [7]

2. 3. 2. 4 Japonsko

Životní pojištění

Japonský trh životního pojištění již několik let vykazuje pokles v předepsaném pojistném. Nebylo tomu jinak ani v roce 2006, kdy pojistné na životní pojištění kleslo o 2 %. I přes pokles objemu předepsaného pojistného japonské pojišťovny vykazují robustní zisky, které jsou způsobeny především dobrou výkonností akciových trhů. Vyhledky pro vývoj pojistného trhu jsou do budoucna přívětivé. Je očekávána plná liberalizace bankopojištění, změna v legislativě pojišťovnictví, která mění regulaci družstevních pojišťoven (Kiosay) a privatizace japonského Kampo, což je poštovní pojišťovací systém. [7]

Neživotní pojištění

Předepsané pojistné na neživotní pojištění rostlo v Japonsku reálným tempem růstu 0,3 %, což je v podstatě shodný vývoj jako v předchozím roce. Díky skandálu ohledně platební neschopnosti japonských neživotních pojišťoven došlo k výraznému poklesu prodeje úrazového pojištění. Prodej ostatních produktů pojištění osob také poklesl, neboť došlo ke ztrátě klientské důvěry. Japonským neživotním pojišťovnám v situaci ještě přitížil

hurikán, který udeřil na Japonsko v září sledovaného roku. Ztráty byly vyčísleny jako šesté nejvyšší katastrofické ztráty. [7]

2. 4 Výzvy pro pojišťovny

Pokud se ohlédneme za rokem 2006, musíme konstatovat, že byl pro pojišťovny rokem velice úspěšným. Výsledky předních světových pojišťoven vykazují růst ziskovosti, růst poptávky po produktech životního pojištění a zpevnění pojistných sazeb v neživotním pojištění. Přesto pojišťovny musí čelit řadě výzev, aby na konkurenčním trhu stále upevňovaly svá postavení.

KPMG vydala studii Insurance insight 2007, ve které jsou výzvy pojišťoven rozčleněny do čtyř základních bodů:

- růst a vývoj obchodu
- výkonnost a řízení nákladů
- vykazování a regulace
- řízení rizik a regulace

Růst a vývoj obchodu

Dosažený růst předepsaného pojistného a zisk se u všech velkých pojišťoven promítá do ceny akcií. U pojišťoven došlo k zvýšení všeobecného povědomí o růstu rizik a k vyššímu ohodnocování potenciálních ztrát. Ceny pojištění vzrostly pro majetková a energetická rizika vystavená přírodním katastrofám. Růst sazeb v oblasti živelních rizik částečně kompenzoval klesající marži v pojištění odpovědnosti za škodu v USA a v Británii a pokles sazeb u pojištění motorových vozidel v Německu.

V současnosti je konkurence v pojišťovnictví tak velká, že pojišťovny nemohou výrazně ovlivňovat ceny svých produktů. Proto růst a vývoj obchodu u pojistitelů dost závisí na prodejních kanálech. Významnou roli hraje partnerství. Příkladem může být partnerství v oblasti bankopojištění, díky němuž Aviva dosáhla růstu globálního obchodu. Také Aegon vstoupil do společných podniků, čím se snaží zvýšit svou účast na trhu a rozšířit dostupnost pro konečné zákazníky.

Další možností jak dosáhnout růstu jsou akvizice. Fúze a akvizice jsou pro občany naší republiky známé, neboť jejich většina se uskutečňuje právě na území střední a východní Evropy nebo Číny. [16]

Nezanedbatelná je v poslední době povědomost o značce. Konkurence na některých trzích je tak vysoká, že se často lidé nevyznají v nepřehledné nabídce produktů občanských pojištění. Zakoupí pak produkty té pojišťovny, kterou dobře znají.

Výkonnost a řízení nákladů

Oproti roku 2005 vykazují pojišťovny zlepšení kombinovaného škodního průběhu, hlavně díky snížení objemu škod. Rok 2005 byl pro pojišťovny kvůli velkému objemu přírodních katastrof velmi náročný.

U některých velkých pojišťoven došlo k růstu nákladů v souvislosti se zavedením nových produktů na vysoce konkurenčních trzích, nebo investovaly do svých strategických záměrů na rozvíjejících se trzích.

Vývoj v mnoha pojišťovnách je a bude ve znamení restrukturalizace. Všeobecný trend ukazuje na konsolidaci podpůrných činností a soustředění se na hlavní operace. [16]

Vykazování rizik a regulace

V Evropě se přechází na systém Solvency II a všechny pojišťovny čelí zvýšeným nákladům v souvislosti s tímto projektem. Solvency II směřuje k harmonizaci finančních trhů v dlouhodobém horizontu, neboť současná nejednotnost požadavků na vykazování výsledků vede k nedostatku transparentnosti.

Solvency II je novým modelem pro regulaci pojišťovnictví v rámci EU a v jejím rámci dochází k:

- optimalizaci vlastního kapitálu
- zvýšení kvalitativních požadavků na řízení rizik
- růstu požadavků na detailnější zveřejňování informací a reporting.

Pro pojistitele regulované v USA přinesl nový zákon volitelný systém federální regulace. V současném systému jsou v USA pojišťovny regulovány na úrovni jednotlivých států. [16]

Řízení rizik a kapitálu

Změny v rizikovém prostředí, jakými jsou rostoucí závažnost a pravděpodobnost katastrof, které souvisejí s klimatickými jevy, znamenají pro pojišťovny větší potenciální ztráty. Pojišťovny musí přehodnocovat jednotlivá rizika a cenové modely, někdy dokonce vypovídají pojištění.

Také se mění posuzování kapitálové přiměřenosti ratingovými agenturami, které budou brát v úvahu i výstupy z interních modelů pojišťoven. Ratingové agentury budou přikládat větší váhu ekonomickým a kapitálovým modelům užívaným pojišťovnou. [16]

3. Hlavní vývojové trendy na pojistném trhu

V této části se zaměřím na vývojové tendence ve vybraných oblastech. Chtěla bych se zaměřit na aktuální trendy a otázky týkající se buď celého pojistného trhu nebo jednotlivých pojistných produktů. Budu zkoumat následující témata:

- Fúze a akvizice
- Životní pojištění
- Neživotní pojištění
- Nové distribuční kanály prodeje pojistných produktů (zejména bankopojištění)
- Katastrofické události
- Alternativní nástroje krytí rizik

3.1 Fúze a akvizice

Většina světových pojišťoven vykazuje růst obchodu, upevňuje svoje tržní postavení, ale zároveň musí upravovat svoje kapitálové požadavky. Pojišťovny se stále více snaží dosáhnout úspor z rozsahu, zabezpečit vhodné distribuční kanály pro prodej svých produktů a pyšnit se nejlepšími a nejdokonalejšími produkty. Někteří významní hráči pojistného trhu chtějí rozšířit své geografické pole působnosti a upevnit si tak pozici na trhu. Také změny v regulaci, příkladem může být již zmiňovaná Solvency II, mohou umocnit potřebu konsolidace u menších a méně významných pojišťoven.

Právě díky všem těmto uvedeným skutečnostem se v dnešní době na pojistném trhu uskutečňuje velké množství fúzí a akvizic. Nyní se podíváme, jak fúze a akvizice probíhaly v jednotlivých centrech. [16]

3. 1. 1 Evropa

Střední a východní Evropa

V současné době je právě střední a východní Evropa (dále CEE) centrem hlavních zájmů ve spojování společností. Tento region můžeme rozdělit na dvě velké části:

- Západní CEE – Česká Republika, Polsko, Maďarsko a Slovensko
- Rozvojové země na východě CEE

V regionu CEE existují jenom dvě nezávislé pojišťovny. Jednou z nich je Česká Pojišťovna a druhou je PZU v Polsku. Všechny ostatní velké i malé pojišťovny jsou pobočky světových pojišťovacích společností.

Fúze a akvizice v západní části CEE budou pravděpodobně řízeny strategickými tržními rozhodnutími ze strany světových společností. Světoví pojistitelé si musí uvědomit, jestli chtějí zvýšit, nebo naopak snížit své pole působnosti v tomto regionu. Ačkoliv hodně významných pojišťoven stále vyvíjí své strategie pro vstup na západní část CEE, více se zajímají o trhy na vzdálenějším východě.

Přestože jsou oblasti životního pojištění jedním z nejžádanějších akvizičních cílů, většina uskutečněných akvizic se stala v oblasti **neživotního** pojištění. [16]

Německo, Francie, Velká Británie a jejich přístup k fúzím a akvizicím

V současné době velké německé pojišťovací společnosti jako jsou Talanx/Gerling a Gothaer ukazují zájem o fúze a akvizice. Například Talanx, třetí největší pojišťovací skupina v Německu, plánuje větší akvizici v Evropě, jejímž cílem je rozmístit tržní rizika do většího územního celku.

Francouzské pojišťovny mají k fúzím a akvizicím poněkud odlišný přístup. Pokud expandují za hranice, je to s cílem zvýšení své viditelnosti na kapitálovém trhu.

Jejich strategií není vstoupit pouze na území jedné země, nýbrž vstupují na více trhů najednou (kvůli snahám o diverzifikaci rizika). Jejich cílem je, aby obchody v každé zemi byly ziskové. Přestože francouzské pojišťovny v roce 2006 dosáhly zisků, který by jim umožňoval uskutečnění akvizic, nevidí žádné vhodné akviziční cíle. Řada společností se soustřeďuje na místní růst.

Také bohaté britské pojišťovací společnosti se poohlíží po možnosti expanze za hranice souostroví. Britské pojišťovací společnosti dosáhly velkých zisků v předešlém roce a jsou pod tlakem investorů, kteří očekávají další růst v následujících letech. Trhy, na kterých působí, jsou obecně zralé, tudíž jsou britské společnosti velmi ochotné prozkoumat možnosti akvizic zejména na vynořujících se asijských trzích. [16]

3. 1. 2 Mexiko, Jižní Amerika

Přestože Latinská Amerika byla vždy viděna jako přirozený cíl pro expanzi španělských společností, skutečností je, že španělské pojišťovny v této oblasti zatím moc aktivní nejsou. Španělská pojišťovací společnost Mafre zvažuje expanzi za hranice, zejména do Jižní Ameriky a do jiných evropských zemí. V současné době je Mafre ve vedoucí pozici v oblasti neživotního pojištění v Jižní Americe, kde zabírá trhy Mexika, Kolumbie, Brazílie a Chile.

Dalším španělským účastníkem na jihoamerickém trhu je španělská banka BBVA, která má ale i pojišťovací pobočky v Jižní Americe. Jižní Amerika je cílovým trhem také pro Santander, který 30 % svých obchodů uskutečňuje právě na tomto území. Santander dále uvažuje o expanzi a rozšíření svých obchodů v Jižní Americe, nicméně poslední dobou se soustředil hlavně na upevnění své pozice v Evropě. Příkladem může být převzetí Abbey ve Velké Británii. [16]

3. 1. 3 USA

Za posledních pár let v USA mnoho významných fúzí a akvizic neproběhlo. Vyjímkou může být akvizice Swiss Re a GE Insurance Solutions a druhým případem je Lincoln National, který převzal Jefferson Pilot. Všichni očekávají konsolidaci v životním pojištění, ale stále se žádná výraznější aktivita neprojevila. Nedostatek dominantních společností,

velká cenová konkurence a malá produktová diference činí americké ekonomické prostředí naprosto ideální pro uskutečňování fúzí a akvizic. Očekává se, že menší až střední pojišťovací společnosti se budou muset sloučit nebo spojit s dalšími společnostmi, aby posílily svou infrastrukturu a zůstaly konkurenceschopné.

Na americkém trhu je stále velké množství příležitostí pro konsolidaci, dalo by se říci ve všech pojišťovacích segmentech. Největší příležitosti stále nabízí trh životního pojištění. Pro některé pojišťovny v sektoru životního pojištění budou fúze a akvizice nezbytné pro dosažení dalšího růstu. [16]

3. 1. 4 Austrálie

V současné době už na australském trhu není mnoho prostoru pro uskutečňování fúzí a akvizic. Jedna významná operace se přesto na začátku roku 2007 udála. Sucncorp-Metway Limited, jedna z nejvýznamnějších bankovních a pojišťovacích společností na australském kontinentu, převzala Prominu. Promina byl třetím největším pojistitelem v Austrálii. Touto operací výše uvedené společnosti vytvořily druhou největší pojišťovací společnost v Austrálii. Důvodem akvizice zde byla pochopitelně touha dosáhnout úspor z rozsahu. Nejvíce fúzí a akvizic bude probíhat v souvislosti s privatizací a konsolidací sektoru zdravotního pojištění, která je plánována na rok 2008. [16]

3. 2. Vývoj v oblasti životního pojištění

Životní pojištění je považováno za jedno ze tří takzvaných klasických odvětví pojišťovnictví, jimiž jsou dále pojištění požární a dopravní. V současné době má životní pojištění velký růstový potenciál a to díky růstu blahobytu v rozvíjejících se zemích, ale také proto, že trh produktů se zabezpečením na stáří a spořením se neustále rozvíjí.

Význam životního pojištění se během svého vývoje poněkud změnil. Původní záměr životního pojištění bylo krytí rizika smrti. Nové produkty životního pojištění slouží jak ke krytí rizika smrti, tak k akumulaci úspor a krytí potřeb na stáří. V průběhu vývoje se vyvinula spousta alternativ životního pojištění, která se snaží kopírovat přání a potřeby klientů pojišťoven. V původní podobě mělo být kryt pouze dvě rizika, jimiž jsou riziko úmrtí a dožití. Dnes jsou do balíčků životního pojištění běžně přidávána krytí neživotních rizik, jako je úraz, invalidita či nemoc. [1], [2]

Pro zjednodušení vymezím významové oblasti užití životního pojištění.

1) Krytí rizika

Původním záměrem životního pojištění bylo krytí rizika úmrtí. Postupně se produkty rozšířily o krytí rizika dožití. Moderní životní pojištění je souhrnem několika pojistných odvětví a většího počtu druhů pojištění, která různě kombinují dvě životní rizika.

Z tohoto hlediska můžeme životní pojištění rozdělit na tři základní druhy jimiž jsou:

- pojištění pro případ smrti
- pojištění pro případ dožití
- smíšené životní pojištění

K původnímu záměru krytí rizika smrti dnes slouží rizikové životní pojištění. Pojištění slouží k zabezpečení pozůstalých v případě smrti pojistníka. V posledních letech se význam rizikového životního pojištění zvýšil v souvislosti s krytím nesplaceného úvěru. Přestože rizikové pojištění se zdá zdánlivě jednoduchým produktem kryjícím pouze jedno riziko, v průběhu vývoje vznikly různé druhy tohoto produktu. Příkladem může být rizikové životní pojištění s konstantní pojistnou částkou, rizikové životní pojištění s klesající pojistnou částkou, úvěrové rizikové pojištění.

U posledních dvou jmenovaných produktů se výše pojistné částky mění v průběhu doby pojištění.

2) Spoření na stáří

Tato významná oblast životního pojištění je v současné době nejvíce zdůrazňována a podporována. V této variantě úsporná složka životního pojištění představuje tvorbu zabezpečení na stáří. V důsledku stárnutí světové populace a problémů důchodových systémů mnoha států se vlády snaží podpořit prodej produktů, které kryjí riziko dožití. Životní pojištění se tak stává součástí celého důchodového systému, kde představuje jeho třetí pilíř, tedy dobrovolnou složku. Významným rozdílem od povinného důchodového schématu je flexibilita ve výši, četnosti a způsobu placení životního pojištění. Životní pojištění umožňuje klientům rozložit finanční toky v průběhu celého života dle svých individuálních potřeb. [1],[2]

3) Investiční nástroj

Životní pojištění představuje spoření s výnosem a jeho podoba je modifikována dle konkrétního typu životního pojištění. [1], [2]

Trendy ve vývoji ŽP

3. 2. 1 Růst pojištěnosti

Pojištěnost v oblasti životního pojištění se v posledním desetiletí stále zvyšuje. Samozřejmě v některých státech dochází k výkyvům pojištěnosti, ale tyto výkyvy jsou většinou pouze krátkodobého charakteru.

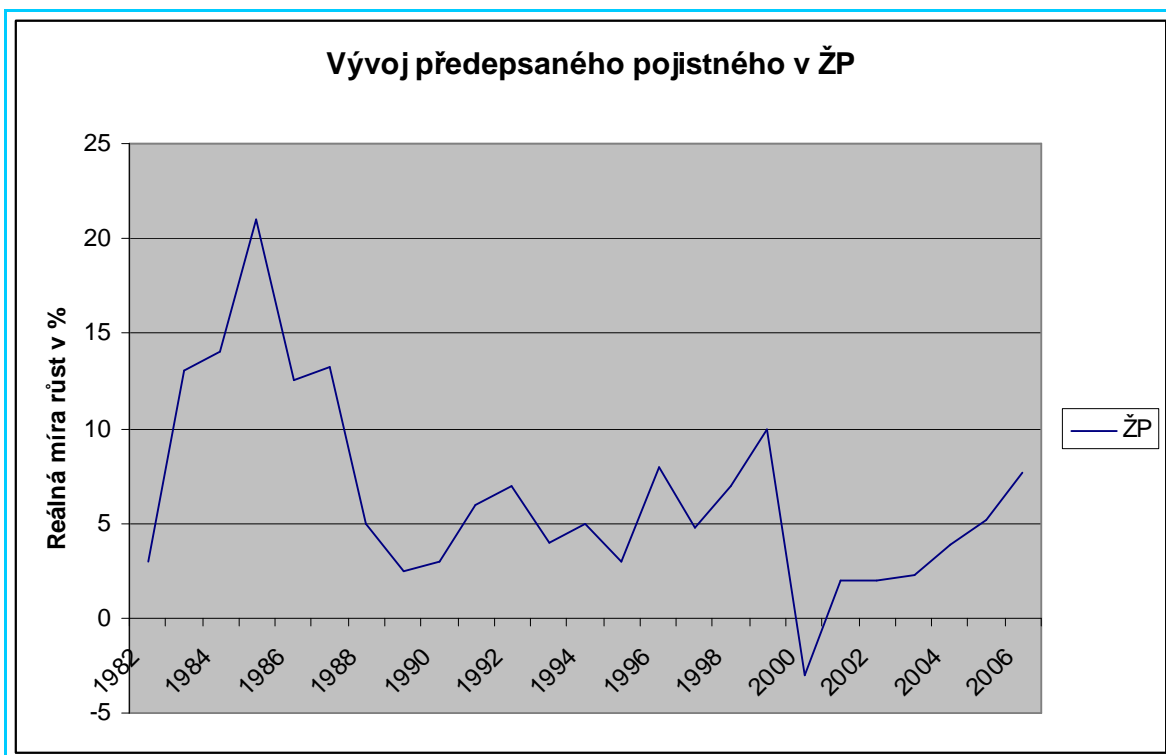
Faktory ovlivňující využití životního pojištění:

- systém důchodového zabezpečení uplatňovaný v daném státě
- podpora životního pojištění ze strany státu
- ekonomické možnosti obyvatelstva
- existence nástrojů s podobným využitím jako životní pojištění
- nabídka produktů životního pojištění a jejich propagace
- stabilita v oblasti pojišťovnictví
- tradice v přístupu obyvatel ke spoření

Dlouhodobé vývojové trendy na světových pojišťovacích trzích můžeme sledovat na základě vývoje reálné míry růstu předepsaného pojistného. V jednotlivých obdobích je vývoj tohoto ukazatele ovlivněn obecným ekonomickým vývojem, ale také podmínkami ve škodovosti.

Z grafu je patrné, že k nejvyšším reálným ročním přírůstkům v oblasti životního pojištění docházelo v letech 1983 a 1985, kdy životní pojištění začalo získávat na své popularitě a významu. Naopak v roce 2001 a letech následujících můžeme vidět prudký pokles míry růstu předepsaného pojistného. Tento pokles byl způsoben především snížením výnosů na kapitálových trzích v hlavních pojišťovacích centrech. Od roku 2004 začíná životní pojištění znovu nabírat na dynamice růstu. Růst předepsaného pojistného je způsoben především pozitivním ekonomickým vývojem, ale také změnou v regulačních opatřeních či v důchodových systémech. [1], [2], [20]

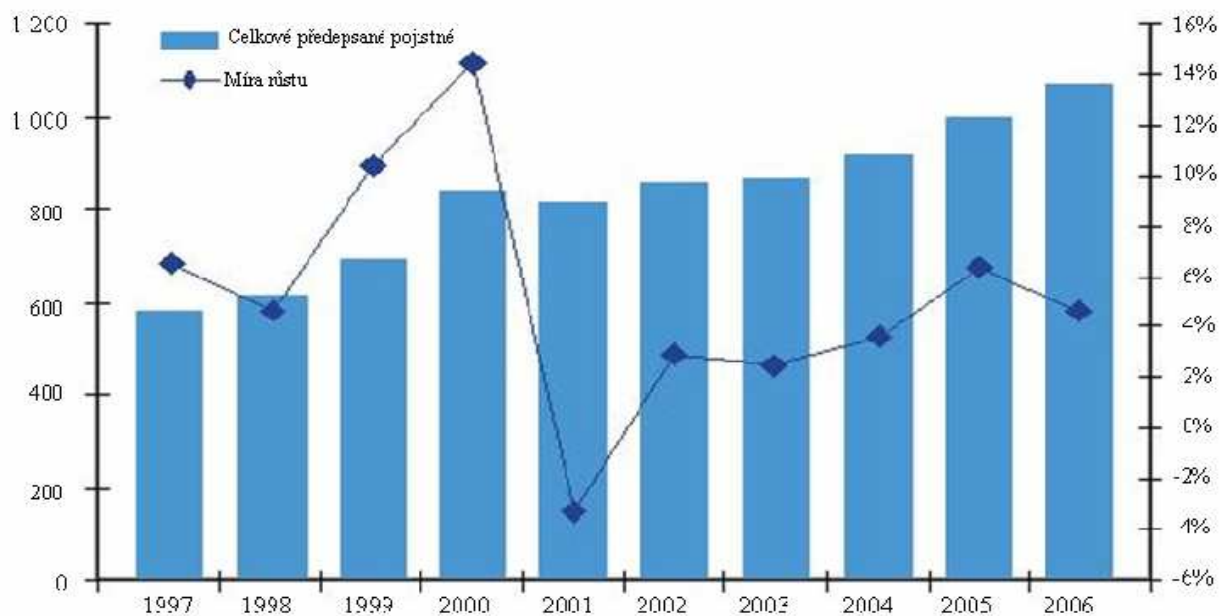
Graf č. 8



Zdroj: Daňhel J.: *Pojistná teorie*, 2. vydání, Professional Publishing, 2006, *World insurance in 2006: Premium came back to „life“*, Sigma 2007

Graf č. 9

Vývoj předepsaného pojistného na ŽP v jednotlivých letech mezi členy CEA
(v mld. EUR)



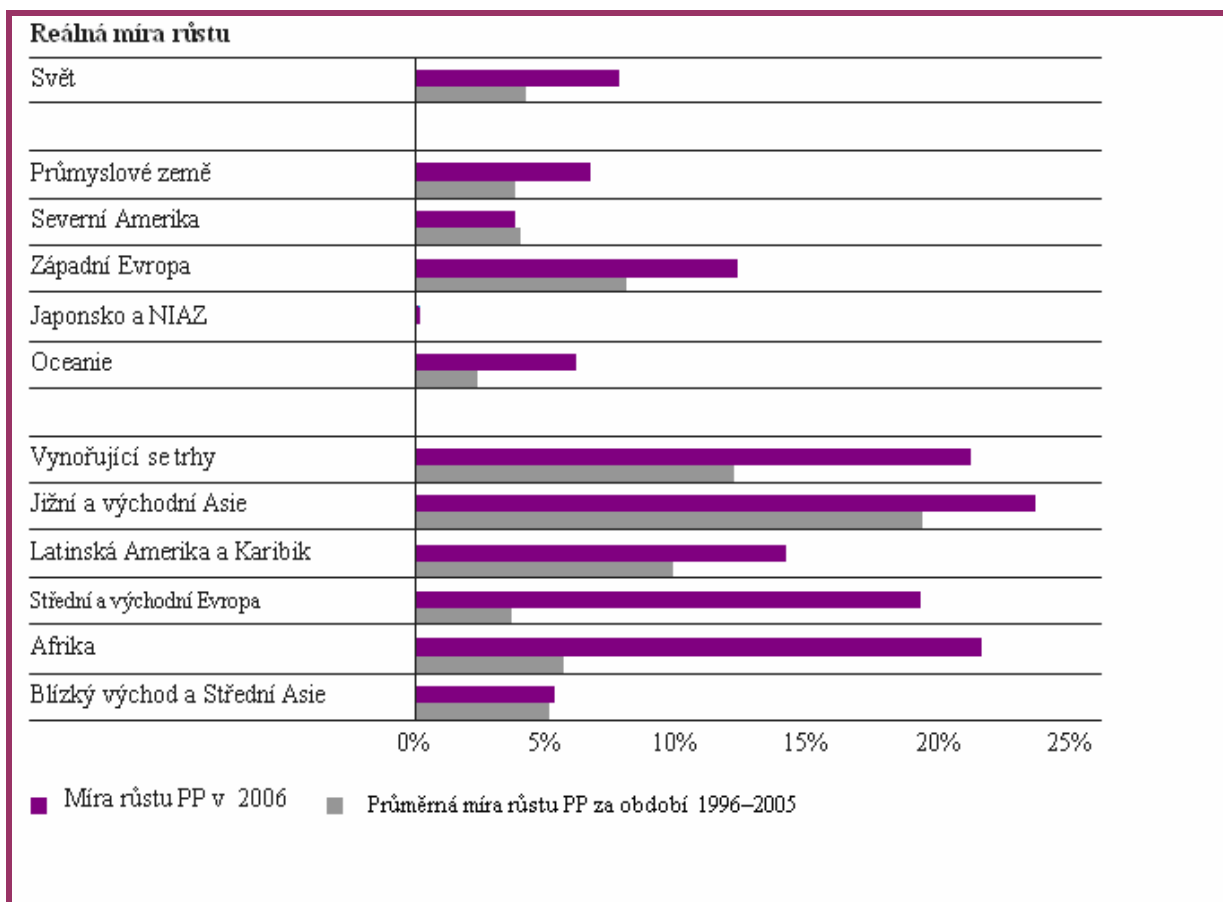
Zdroj: CEA: Annual report 2006 -2007 [online], dokument cit [22.2.8008], dostupné z: www.cea.eu

Graf č. 9 ukazuje vývoj životního pojištění mezi členy CEA. Vývoj pojištěnosti byl podobný jako vývoj pojištěnosti z celosvětového pohledu. K prudkému pádu předepsaného pojistného došlo také v roce 2001, od tohoto roku opět v zemích CEA dochází ke zvýšení zájmu o ŽP a objem předepsaného pojistného postupně roste.

Životní pojištění zaznamenalo ve sledovaném roce výrazný růst. Jak již bylo řečeno, předepsané pojistné v roce 2006 rostlo rychlostí 7,7 % (5,2 % v roce 2005), což je nejrychlejší růst za posledních deset let. K tomuto růstu nejvýznamněji přispěla západní Evropa, zejména Německo, Velká Británie a Francie, kde došlo k 12 % růstu předepsaného pojistného. V Asii rostlo předepsané pojistné na životní pojištění rychlostí 3,6 %, bylo podporováno výrazným rozvojem Jižní Koreji, Hong Kongu a nebyvalým ekonomickým růstem v Indii a Číně. Na druhé straně byl tento pozitivní růst v Asii částečně omezen díky poklesu předepsaného pojistného v Japonsku. Amerika vykázala růst předepsaného pojistného 4.2 %, v Africe a střední Evropě byl zaznamenán 22 % růst. [20]

Graf č. 10

Reálná míra růstu PP v ŽP v roce 2006



Zdroj: World insurance in 2006: Premium came back to „life“, Sigma 2007, [online], cit. [20.11.2007]
 Dostupné z: www.swissre.com

Reálný růst předepsaného pojistného byl nejvýraznější od roku 2006. Skoro ve všech světových centrech kromě Severní Ameriky a Japonska dosáhl dvojnásobku dlouhodobé průměrné míry růstu.

Faktory, které nejvíce ovlivnily rozmach životního pojištění:

- vyšší ekonomická aktivita ve většině zemí
- změny daňových systémů, které zvýhodnily důchodové a penzijní produkty
- příznivá situace na akciových trzích, která zvýšila zájem o investiční produkty životních pojištění
- silná pozice životních pojišťoven na trhu a vzrůstající konkurence v odvětví
- deregulace trhu pojištění v mnoha zemích

- nebývalý růst trhu nemovitostí, vzrůstající zájem o hypotéky a banko pojištění
- příznivý vývoj na trhu práce, vzrůstající důchody. [1]

Všechny tyto faktory výrazně přispěly k uvedenému růstu předepsaného pojistného. Ve vyspělých tržních ekonomikách si obyvatelé snaží naspořit finanční prostředky pro potřeby stáří, dochází zde tedy k růstu zájmu o spořicí produkty, důchodové a penzijní pojištění. V rozvojových zemích převládá zájem o tradiční produkty životního pojištění.

Pro budoucí období se předpokládá další růst životního pojištění, hlavně díky rozvoji spořicí a důchodových produktů.

3. 2. 2 Změna struktury životního pojištění

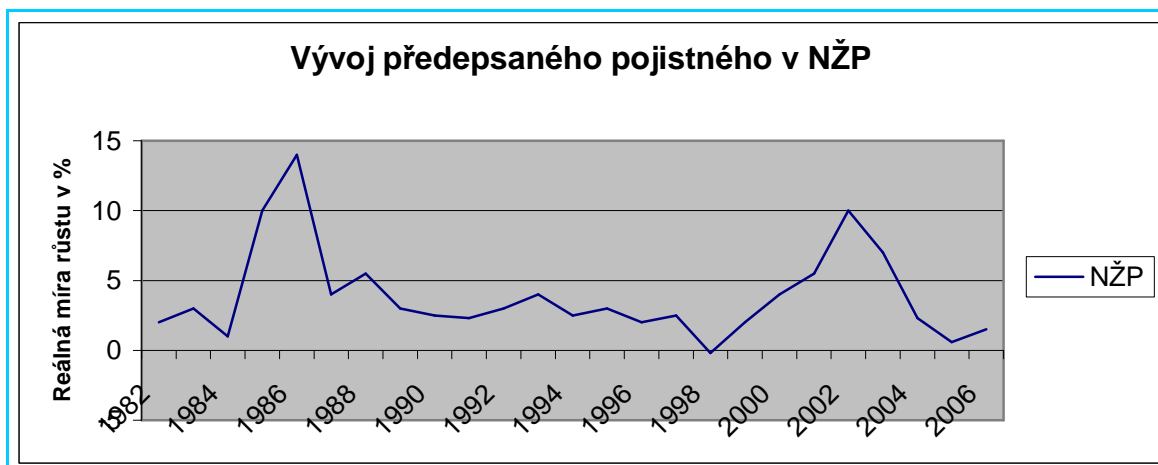
Jak již bylo řečeno, v průběhu vývoje životního pojištění se poněkud změnila jeho role. Od klasických prostředků kryjících riziko smrti se využití posunulo ve prospěch spořicí produktů na zabezpečení potřeb stáří. V rámci produktů životního pojištění se projevuje:

- zvýšení významu pojištění jako spořicího produktu
- růst variantnosti životního pojištění v rámci pojistné smlouvy
- růst významu investičního životního pojištění
- využití kolektivního životního pojištění
- flexibilita v rámci pojistných smluv životního pojištění [1]

3. 3 Vývoj v oblasti neživotního pojištění

Růst či pokles pojistného na neživotní pojištění vyplývá z obecného ekonomického vývoje a vývoje škodovosti. Z dlouhodobého pohledu na následujícím grafu vidíme, že nejvyšší reálné míry růstu předepsaného pojistného se objevily v letech 1986, 2001 a 2002. Tento vývoj mohl být ovlivněn vývojem počtu a důsledků katastrofických událostí, které zapůsobily na růst předepsaného pojistného v neživotním pojištění, a to jak zvýšením zájmu o uzavření pojištění, tak růstem pojistných sazeb, k čemuž pojišťovny musely přistoupit po velkých katastrofických událostech. [1]

Graf č. 11



Zdroj: Daňhel J.: *Pojistná teorie*, 2. vydání, Professional Publishing, 2006, *World insurance in 2006: Premium came back to „life“*, Sigma 2007

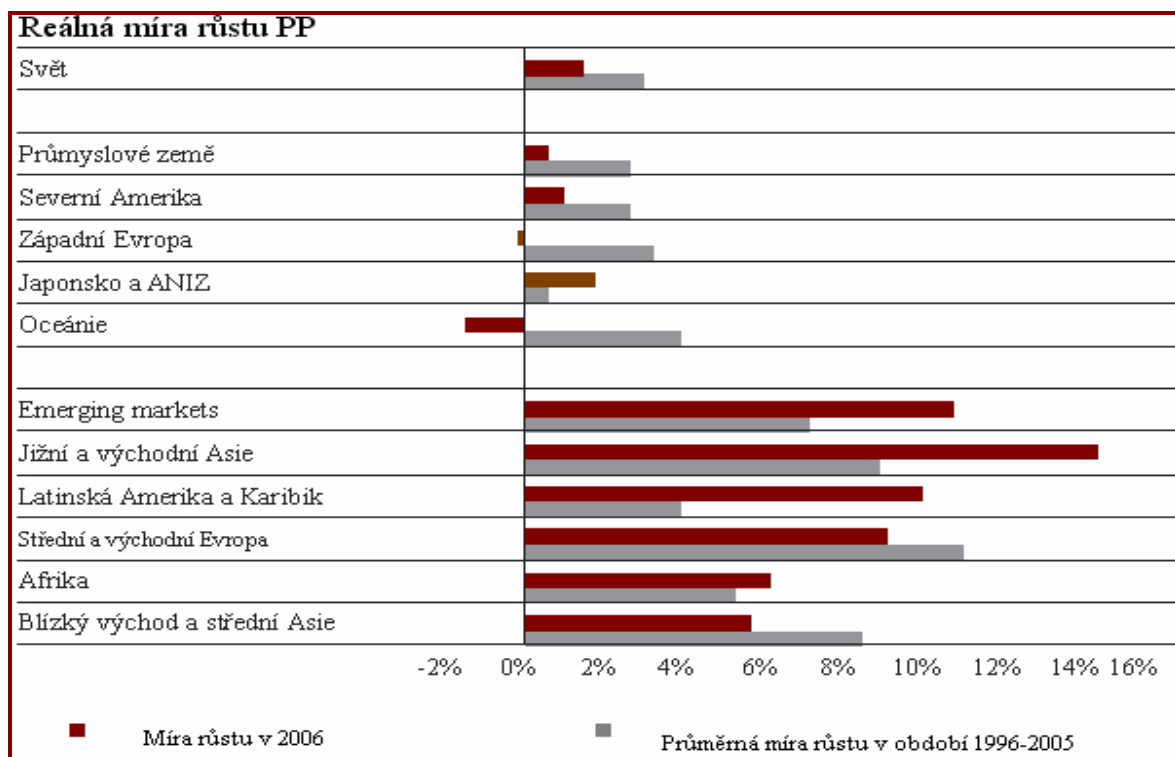
V oblasti neživotního pojištění se od roku 2006 zvyšuje předepsané pojistné. Oproti roku 2005 došlo k výraznějšímu růstu předepsaného pojistného, ale ve srovnání s hodnotami na počátku tisíciletí je tento růst daleko pozvolnější. Globální růst předepsaného pojistného na neživotní pojištění byl 1,5 %, průměrná míra růstu za posledních deset let je 3 %.

Odlišný vývoj v oblasti neživotního pojištění můžeme pozorovat v průmyslových zemích ve srovnání s tzv. emerging markets. V průmyslově vyspělých zemích můžeme pozorovat velmi pomalý růst předepsaného pojistného, tj. 0,6 %, u některých pojistných produktů lze hovořit i o poklesu předepsaného pojistného. Ke stagnaci růstu předepsaného pojistného na neživotní pojištění v průmyslových zemích přispívá velká konkurence na pojistném trhu, která vede ke snižování pojistných sazeb u některých produktů.

Naopak u tzv. emerging markets dochází k velmi vysokému reálnému růstu předepsaného pojistného, tj. 11 %. Tento vysoký růst je způsoben zejména zavedením povinného pojištění z provozu motorových vozidel a uplatněním soukromého zdravotního pojištění v některých zemích.

Situaci v neživotním pojištění na světovém pojistném trhu ukáží v následujícím grafu.

Graf č. 12



Zdroj: *World insurance in 2006: Premium came back to „life“*, Sigma 2007, [online], cit. [26. 11. 2007]
 Dostupné z: www.swissre.com

Z tabulky je patrné, že v Severní Americe, Oceánii, západní, střední a východní Evropě, Blízkém východě a střední Asii je míra růstu předepsaného pojistného v roce 2006 pod dlouhodobou průměrnou úrovní v těchto oblastech.

I přes zvýšení solventnosti a efektivnosti, což by mohlo dopomoci k růstu předepsaného pojistného na neživotní pojištění, se pro další období očekává stagnace v oblasti neživotního pojištění.

V roce 2006 dosáhly neživotní pojišťovny rekordních zisků, hlavně díky opatrnosti při přejímání rizik a malému výskytu katastrofických událostí. Škody z katastrofických událostí byly třetí nejnížší za posledních dvacet let.

3. 4 Distribuční kanály pojištění

Na pojistném trhu existuje silná konkurence, která nutí jednotlivé pojišťovací instituce k hledání co nejefektivnějších způsobů prodeje. Není tomu mnoho let, co se pojištění prodávalo ve většině zemí téměř výhradně prostřednictvím zprostředkovatelů zastupujících jednu pojišťovací společnost, nebo jej prodávali nezávislí agenti či brokeři. Od konce 80. let se v důsledku změn ve spotřebitelských preferencích, rozvoji nových technologií a změn v regulačních opatřeních, začínají objevovat i nové alternativní distribuční kanály. K novým alternativním distribučním kanálům lze přiřadit:

- přímý prodej po telefonu
- prodej přes internet
- prodej prostřednictvím direkt mailu, telemarketingu, direkt marketingu
- prodej prostřednictvím bankovních institucí – bankopojištění
- partnerství pojišťoven s firmami z nefinančního sektoru, např. obchodní řetězce, IT firmy

Nové alternativní metody prodeje se používají k prodeji produktů životního pojištění i neživotního pojištění. Ve své diplomové práci se zaměřím pouze na jeden alternativní distribuční kanál, kterým je bankopojištění. [1]

3. 4. 1 Bankopojištění

Bankopojištění

Stále větší provázanost bankovních a pojistných produktů je charakteristickým rysem současného vývoje. Banky a pojišťovny jsou partnery v mnohých oblastech. Sbližování bank a pojišťoven mělo několik fází. Nejdříve byly rozvinuty koncepty assurfinance a bankassurance, kde banka a pojišťovna spolupracují v oblasti distribuce. Poslední fáze postupného sbližování je allfinace, kde jsou veškeré finanční služby integrovány do jednoho celku. [1]

Pro pojem bankopojištění je definicí mnoho. Obecně lze pojem bankopojištění definovat jako strukturovaný prodej kombinovaných finančních produktů banky a pojišťovny cíleným skupinám klientů. Původní nejjednodušší představou o bankopojištění byl prodej

pojistných produktů na přepážce v bance. Klient se na místě rozhodl, že by se mu vlastně nějaké pojištění mohlo hodit. Bankopojištění ve své první fázi zahrnuje tzv. cross-selling, tj. křížový prodej finančních služeb. Vyšší úrovní bankopojištění je následně prodej specializovaných produktů, například pojištění platebních karet proti jejich ztrátě či zneužití, cestovní pojištění poskytované s platební kartou, pojištění úvěru na krytí rizika nesplacení. V každé bance, v každé zemi se pod pojmem bankopojištění skrývají jiné služby a produkty. [1]

Bankopojišťovna

Definice bankopojišťovny není jednoznačná, objevují se různé koncepty a formy, které vymezují odlišné rámce pro zahrnutí nebo naopak nezahrnutí příslušných finančních institucí pod tento pojem.

Nejznámější a nejužší pojetí představuje integraci banky a pojišťovny do jedné skupiny, kde holdingová společnost kontroluje jak banku, tak pojišťovnu. Kapitálové vazby mezi bankou a pojišťovnou mohou být přímé i nepřímé, prostřednictvím mateřské společnosti. Protipólem k takto úzkému vymezení jsou partnerské modely dvou nezávislých subjektů. Bankopojišťovny mohou vystupovat v různých kombinacích kapitálového propojení a smluvních vztahů.

Výhody integrace produktů pro banku a pojišťovnu

Bankopojištění nabízí bezpochyby výhody, ze kterých se může těšit jak bankovní instituce, tak pojišťovna. Příkladem těchto výhod může být vyšší produktivita prodeje, dostatečná prodejní síť bank, lepší pověst bank v očích veřejnosti než-li pojišťoven, pokles provozních nákladů, růst finanční a strategické síly, uspokojení klientů širším spektrem produktů. Obecně lze říci, že integrací mohou zúčastněné instituce dosáhnout snížení nákladů a synergického efektu. [1]

Nevýhody integrace produktů pro banku a pojišťovnu

K nevýhodám, které pocítují banky nebo pojišťovny můžeme uvést například vznik dodatečných nákladů, které se objevují v souvislosti se zaškolením personálu, propojením

informačních systémů, rozšířením poboček. Další nevýhodou může být představa o odlišné marketingové strategii a nutné technologické investice. [1]

3. 4. 2 Bankopojištění ve světě

Ve světě jsou uplatňovány různé přístupy k použití bankopojištění. V jaké podobě a v jakém rozsahu je bankopojištění využíváno závisí na socioekonomickém prostředí, legislativě a regulačních opatřeních umožňujících integraci produktů, ale také na spotřebitelských preferencích, zvyklostech a tržní infrastruktuře.

Existuje řada atributů, které nám mohou pomoci definovat uplatňovaný model bankopojištění v dané zemi. K těmto atributům patří: forma vlastnictví, předmět prodeje, klientela, správní nařízení. Pro lepší pochopení jsou atributy a jejich varianty vyskytující se ve světě uvedeny v následujícím odstavci. [12]

Vlastnické propojení banky a pojišťovny:

- dvě nezávislé instituce
- joint venture
- pobočka pojišťovny v bance

Způsob prodeje:

- zástupci pojišťovny přímo prodávají v dané bance
- banka vystupuje jako pojišťovací zprostředkovatel
- zaměstnanci banky mají kvalifikaci k prodeji pojištění

Produkt:

- jednoduchý produkt, který využívá možnosti rozhodnutí klienta pro koupi přímo v bance.
- jednoduché produkty související s bankovními produkty
- složitý pojistný produkt vyhovující potřebám daného zákazníka
- integrovaný finanční produkt

Klienti

- banka využívá výhradně svoji klientskou databázi
- sdílení společné klientské databáze

Dodavatel produktu

- banka sama konstruuje pojistný produkt
- banka odpovídá pouze za distribuci produktu, který konstruuje výhradní pojišťovna nebo více pojišťoven, se kterými má uzavřenou dohodu [12]

V každém případě využívání bankopojištění v dané zemi závisí na regulačních opatřeních. V některých zemích regulační opatření velmi podporují bankopojištění, jinde regulace prodej pojistných produktů bankami zakazuje. V mnoha zemích jsou v dnešní době regulační opatření uvolňována a bankopojištění může využívat stejných daňových výhod, jako klasické pojistné produkty, což jeho prodej výrazně podporuje. [12]

Obecně lze říci, že bankopojištění je nejvíce prodáváno tehdy, kdy se jedná o relativně jednoduché pojistné produkty mající přirozenou souvislost s bankovním produktem. Jedná se zejména o produkty, které jsou nějakým způsobem svázány s hlavním bankovním produktem, jde o tzv. cross-selling. Příkladem cross-selling může být pojištění nemovitostí k poskytovanému hypotečnímu úvěru, pojištění platebních karet proti odcizení, nebo vyžadované životní pojištění k úvěru. Na druhou stranu bankopojištění má limitovanou možnost využití, tam kde se jedná o komplexní složitý produkt a klient vyžaduje rady odborníků. Také existence alternativních distribučních kanálů omezuje využití bankopojištění. [12]

3. 4. 2 .1 Popularita bankopojištění v jednotlivých světových centrech

Ve světě je bankopojištění používáno hojně a jeho popularita stále roste, ačkoliv intenzita jeho využívání se liší napříč všemi regiony.

Nejvyšší míra využívání bankopojištění existuje v Evropě. Jedná se zejména produkty životního bankopojištění, kde předepsané pojistné v bankopojištění tvoří v některých oblastech více než polovinu celkového předepsaného pojistného na životní pojištění na daném trhu. Naopak v Severní Americe, a to jak v USA, tak Kanadě, je bankopojištění využíváno velmi málo. Tato skutečnost vyplývá z části z regulačních opatření, které v minulosti zakazovaly distribuci pojistných produktů bankami a bezpochyby také z preferencí spotřebitelů.

Velmi rozdílná situace ve využití bankopojištění panuje v tzv. emerging markets. Zda a v jaké míře existuje v této oblasti využití bankopojištění, závisí na legislativním rámci dané ekonomiky, existenci či neexistenci zahraničních partnerů na trhu a dalších sociálních a kulturních zvyklostech. Obecně lze říci, že bankopojištění zaznamenalo úspěch na asijských trzích, ve střední a východní Evropě a Latinské Americe. [12]

Velké rozdíly ve využití jednotlivých distribučních kanálů jsou patrné z následující tabulky. Pokud se pozorně podíváme na tabulku vidíme, že bankopojištění je mnohem více využíváno v oblasti životního pojištění. Výrazněji jsou produkty neživotního pojištění prodávány pouze v Chile. [12]

Tabulka č. 5

Podíl využití distribučních kanálů na vybraných trzích v %

Země	NŽP				ŽP			
	Bankopojišťovny	Agenti	Brokeři	Ostatní distrib. kanály	Bankopojišťovny	Agenti	Brokeři	Ostatní distrib. kanály
USA	x	x	x	x	x	x	x	x
Kanada	nevýznamný	18	74	8	1	60	34	5
Brazílie	13,3	x	71,6	x	55	x	30	x
Mexiko	10	25	50	15	10	0	90	0
Čile	18,8	0	81,2	0	13	0	87	0
Británie	10	4	54	32	20,3	10	65	5
Francie	9	35	18	38	64	7	12	17
Německo	12	57	22	9	24,8	27,1	39,4	8,7
Itálie	1,7	84,2	7,6	6,5	59	19,9	9,4	11,7
Španělsko	7,1	39,5	28,3	25,2	71,8	15,4	5,4	7,4
Belgie	6,1	10,1	65,6	18,2	48	3,2	26,5	22,3
Portugalsko	10	60,7	16,7	12,6	88,3	6,9	1,3	3,5
Polsko	0,6	58,2	15,7	25,5	14,4	39,7	4,3	41,6
Turecko	10	67,5	7,8	14,7	23	30,1	0,8	46,2
Japonsko	x	92,9	0,2	70	x	x	x	x
Jižní Korea	4	49,7	0,9	45,4	8,5	0	91,5	0
Čína	x	45,4	2	52,6	16,3	0	83,7	0
Taiwan	x	62	30	8	33	11,7	6,6	48,7
Malaysie	10	40	23	27	45,3	49,4	2,4	2,9
Austrálie	x	21	74	5	43	0	57	0

Zdroj: Insurance regulators; insurance associations; Axco; LIMRA; Swiss Re estimates..

Dostupné z: Bankassurance, emerging trends, opportunities and challenges, Sigma No.5/2007

V tabulce č. 5 je vidět naprosto malé využití bankopojištění v USA a Kanadě. Naopak v Brazílii, Španělsku a Portugalsku je bankopojištění nejvýznamnějším distribučním

kanálem životního pojištění. Vysoký podíl bankopojištění je i ve Francii, Itálii a Belgii. Obecně je v Evropě bankopojištění nejvýznamnějším distribučním kanálem pro životní a penzijní produkty. V roli distribučního kanálu pro neživotní pojištění také stále nabírá na významu. [12]

V asijských zemích je bankopojištění populární v Malajsii a na Tajvanu, jedná se hlavně o produkty životního bankopojištění. V Japonsku se očekává výrazný nárůst bankopojištění v následujících letech a to díky novým regulačním opatřením.

Z následující tabulky je patrné, že od roku 2000 využití bankopojištění v některých oblastech roste velmi výrazně. Těmito oblastmi jsou například Latinská Amerika, kde prudce roste využití bankopojištění jak v životním, tak neživotním pojištění, střední a východní Evropa, kde se významně zvyšuje prodej životního bankopojištění, stejná situace je i v Asii. Naopak ke stagnaci dochází v západní Evropě (zejména u produktů životního pojištění), prodej neživotního bankopojištění se zde mírně zvyšuje.

Tabulka č.6

Změny ve využití bankopojištění od roku 2000

	ŽP		NŽP	
	Současné využití	Změna od r. 2000	Současné Využití	Změna od r. 2000
Severní Amerika	Nízké	↗	Nízké	↗
Latinská Amerika	Nízké až střední	↑	Nízké	↑
Západní Evropa		↔	Nízké	↗
Střední a východní Evropa	Nízké	↑	Nízké	↔
Japonsko	Nízké	↑	Nízké	↑
Asie	Nízké až střední	↑	Nízké	↔
Blízký východ	Nevýznamné	↔	Nevýznamné	↔
Afrika	Nízké	↔	Nízké	↔
Oceánie	Vysoké	↔	Nízké	↗

Zdroj:: Swiss Re Economic Research & Consulting, [online],cit. [26. 11. 2007].
 Dostupné z: Bankassurance, emerging trends, opportunities and challenges, Sigma No.5/2007

3. 4. 3 Nové trendy využití bankopojištění

Tradičním cílovým trhem pro využití bankopojištění býval vždy masový trh. Jak roste využití bankopojištění, tak se bankopojišťovny snaží oslovit další tržní segmenty, příkladem mohou být obchodní klienti nebo malé a střední firmy.

Soustředění se na více tržních segmentů a diverzifikaci produktů je v dnešní době velmi důležité. V bankopojištění se dnes prodávají i produkty šité na míru pro určitého klienta a jedině diverzifikací produktů může bankopojišťovna uspokojit jeho potřeby. Také demografický vývoj a z něho vyplývající trend stárnutí populace přiměly bankopojišťovny k nabízení produktů pro důchodce nebo osoby jdoucí v brzké době do důchodu.

Příklad jednotlivých využívaných segmentů uvedu v následujícím odstavci. [12]

Segmenty bankopojištění:

- střední třída zákazníků, masový trh
- bohatnoucí zákazníci
- bohatí zákazníci
- budoucí důchodci
- důchodci
- malé podniky
- osoby s nízkými příjmy [12]

I přes orientaci na nové segmenty stále platí pravidlo, že v bankopojištění se nejlépe prodávají jednoduché produkty, které mají přímou souvislost s bankovním produktem. [12]

I přes svoji rostoucí oblibu nemá na některých trzích bankopojištění šanci uspět. O úspěchu stále rozhodují spotřebitelé, jejich preference a zvyklosti. Na některých trzích zákazníci preferují osobní kontakt při prodeji produktů, v těchto lokalitách má bankopojištění velikou šanci na úspěch. Naopak na jiných místech spotřebitelé preferují prodej po telefonu či přes internet. Uspět na takovémto trhu je s bankopojištěním obtížné.

3. 5 Katastrofické události na světovém pojistném trhu a reakce pojišťoven na tyto události

3. 5. 1 Vývoj výskytu událostí katastrofického rozsahu

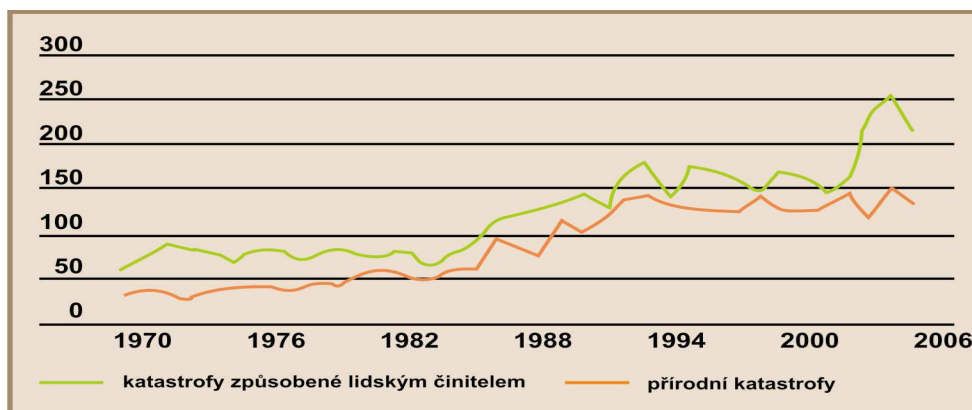
Vývoj katastrofických událostí byl v novém tisíciletí pro pojišťovny velkou zátěží. V souvislosti se změnami klimatu dochází k extrémním výkyvům počasí, které zvyšují četnost a závažnost škod z nich vyplývajících. V posledních letech se jedná především o výskyt povodní a záplav, vichřic, hurikánů, zemětřesení a sucha. Bohužel lidstvo nepostihují pouze přírodní katastrofy, ale také katastrofy způsobené lidskými činiteli. Mezi tato rizika patří teroristické útoky, ztroskotání lodí, pády letadel, atd.. Katastrofické události způsobují stále větší škody a s nimi spojené neustále se zvyšující náklady pojišťoven na odstraňování důsledků pojistných událostí. [1], [17], [19]

V následujícím grafu je možné vidět rostoucí trend katastrofických událostí, což má dopad na vývoj světového pojistného trhu. Extrémně vysoké škody připadají na roky 1992, 1995 a 2005. Jednalo se o katastrofické události vyvolané přírodními vlivy, šlo především o důsledky hurikánů, tajfunů, tornád a zemětřesení.

Rok 2001 se navždy zapsal do historie pojišťovnictví. 11. září 2001 došlo k teroristickému útoku v USA, který si vyžádal 3300 lidských životů a škodu krytou pojištěním ve výši USD 90 mld.. Tento teroristický útok se stal nejdražší pojistnou událostí v historii pojišťovnictví a zasáhl téměř veškerá pojistná odvětví. [17]

Graf č. 13

Počet katastrofických událostí v letech 1970 - 2006

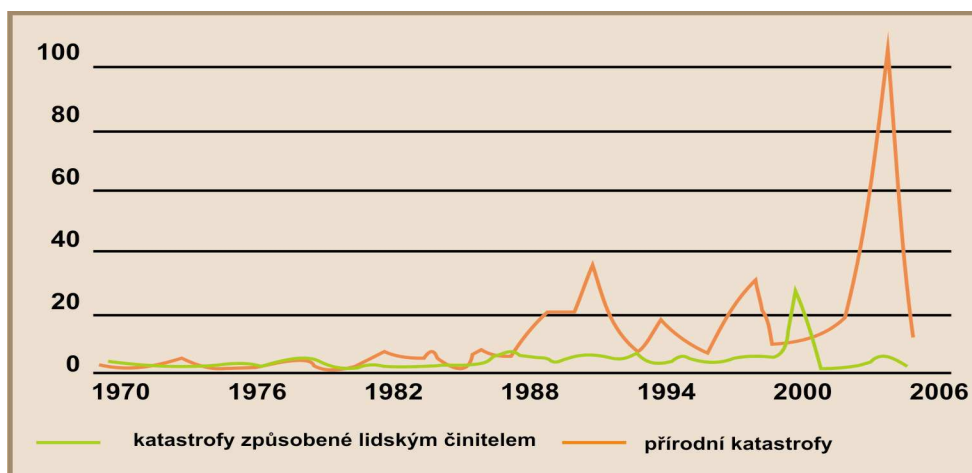


Zdroj: Swiss Re Sigma. No 2/ 2007 [online], cit [20. 11. 2007].
Dostupné z: <http://www.swissre.com>

Vzrůstající četnost a závažnost katastrofických událostí může vyvolat i trend růstu pojištěných škod a nákladů na likvidace pojistných událostí. Nutno podotknout, že ne všechny katastrofické události jsou pojistnými událostmi, ale přesto náklady na pojistná plnění z dlouhodobého hlediska rostou.

Graf č. 14

Pojištěné škody z katastrof 1970 – 2006 (v mld. USD)



Zdroj: Swiss Re Sigma, No 2/2007 [online]. cit. [20. 11. 2007]. Dostupné z: <http://www.swissre.com>

Na grafu můžeme pozorovat výrazné snížení pojištěných škod v roce 2006 oproti roku 2005. Toto snížení je však dáno především tím, že rok 2006 byl pro pojišťovnictví vcelku příznivý z hlediska katastrofických událostí, vyskytl se pouze jeden hurikán katastrofických rozměrů.

Výskyt katastrof ve větším měřítku je patrný i z tabulky č. 7. Tabulka zachycuje pouze katastrofy způsobené přírodními vlivy. Z dlouhodobého hlediska můžeme pozorovat neustále rostoucí trend těchto katastrofických událostí. Situaci demonstrují v následující tabulce, kde je znázorněn přehled největších škod ve světě od roku 1999 po rok 2005.

Tabulka č. 7

Přehled živelních katastrof v posledních letech

Rok	Událost	Škody v mld. USD
1999	Sněhové bouře v severní Evropě	17,7
2000	Záplavy ve Velké Británii	1,5
2001	Děšť a následný sesuv půdy v Itálii a Švýcarsku	8
2002	Záplavy v Evropě	16
2003	Vedra v západní Evropě	13
2004	Tsunami v jihovýchodní Asii	10
2004	Hurikán Ivan - Karibik a USA	23
2005	Hurikány Katrina, Rita, Wilma	156

Zdroj: Finanční noviny [online]. [cit. 20. 11. 2007], dostupné z: <http://www.financninoviny.cz>

Pokud se podíváme na několik uplynulých dekád v tabulce č. 8, zjistíme, že zatímco v 60. letech se přihodilo 27 přírodních katastrof s celkovou škodou 80,5 mld. USD, tak v 90. letech jejich počet vzrostl na 91 a škody přesáhly 700 mld. USD. Za uplynulou dobu se zvedlo také pojistné krytí škod. Zatímco v 60. letech pojišťovny zaplatily 8 % škod, v 90. letech to bylo 18 %. [17]

Tabulka č. 8

Srovnání dekád 1950-1970 (v mld. USD v hodnotách roku 2005)

Dekáda	1950-59	1960-69	1970-79
Počet událostí	20	27	47
Národohospodářské škody	44,9	80,5	147,6
Pojistné plnění	x	6,5	13,7

Zdroj: Munich Re [online]. [cit. 21.11. 2007], dostupné z: <http://www.munichre.com>

3. 5. 2 Reakce pojišťoven na rostoucí rozsah katastrofických událostí

Rostoucí výskyt katastrofických událostí v posledních letech vyvolává změny na pojistných trzích. Pokud jsou katastrofické události pojištěnými škodami, jejich důsledky dopadají na pojistitele i zajišťovny. Výskyt katastrof ve větším měřítku zvyšuje velikost celkových pojistných plnění pojišťoven a zajišťoven, což vedlo ke zhoršení finanční situace nebo i zániku pojišťoven či zajišťoven. Proto pojišťovny a zajišťovny začaly uplatňovat nové postupy při krytí rizik, jedná se například o tyto skutečnosti:

- uvědomění si výskytu nových rizik s možností katastrofických dopadů;
- změny v hodnocení pravděpodobnosti rizika, např. povodní, vichřic, hurikánů, zemětřesení, atd. v souvislosti z globálním oteplováním;
- striktnější přístup k pojišťování a zajišťování rizik;
- přehodnocení konstrukcí pojistných a zajišťovacích produktů, tzn. uplatňování striktnějších pojistných podmínek ve smyslu uplatnění výluk a limitů pojistných plnění ve větším rozsahu;
- zpřesnění kvantifikace rizika a nové pojistné tarify;
- využívání dokonalejších postupů pro vyšší přesnost identifikace rizika (např. moderní metody modelování povodňových oblastí, jakými jsou povodňové mapy) ;
- preventivní opatření, v některých případech pojišťovny vyžadují od klientů, aby s výskytem extrémního počasí počítali už nyní, například stavbou střech odolných proti větru. [1]

3. 5. 2. 1 Důsledky plynoucí z nových přístupů pojišťoven

K uplatnění těchto výše uvedených postupů došlo už v roce 2002, kdy postihly zejména střední Evropu včetně České republiky ničivé povodně. Zajišťovny na tuto událost zareagovaly zvýšením pojistných sazeb, tudíž se zvýšily pojistné sazby i u pojišťoven.

Dále se začaly uplatňovat přísnější kritéria pro hodnocení rizik, došlo k zintenzivnění analýz a modelování scénářů pravděpodobnosti katastrofických a jiných rizik spojených s oteplováním klimatu a extrémní počasí. Pojišťovny ve své kalkulaci pojistného vycházejí mimo jiné z frekvence škod, průměrných škod, statistických údajů a modelací vývoje. Na základě vzrůstající frekvence škod lze tedy očekávat, že se tato skutečnost projeví v neustálém růstu cen přímého pojištění i zajištění.

Může se stát, že se pojistný průmysl bude muset stáhnout z regionů a zón, které jsou pravidelně, s předpověditelnou frekvencí opakování postihovány přírodními katastrofami, a přestat tato rizika pojišťovat. Tudíž majetek na některých územích, např. tam, kde se pravidelně opakují povodně, se stane pro komerční pojišťovny nepojistitelným. [17]

3. 5. 3 Řešení a vyrovnávání se s událostmi katastrofického rozsahu ve světě

3. 5. 3. 1 Národní systém pojištění majetku

Mnoho států řeší důsledky živelných katastrof prostřednictvím národních systémů jednotného pojištění majetku. Nejstarší z nich byl založen již ve čtyřicátých letech dvacátého století ve Španělsku, dále následovaly systémy jednotného pojištění majetku v Norsku, ve Francii, ve Švýcarsku, v Belgii a Rakousku.

Tyto systémy jsou založeny na principu, že pokud klient uzavře majetkové pojištění, musí být součástí pojistky vždy pojistka proti živelním událostem. Všichni pojistitelé kteří prodávají majetkové pojištění, mohou nabízet jen ty produkty, které současně zahrnují krytí katastrofických rizik. Pojišťovny si v krytí rizik živelních událostí víceméně nekonkurují, pojistné podmínky a sazby jsou stejné u všech pojišťoven. Sazby určuje pojistný fond. Do tohoto fondu je pojistiteli odváděna část vybraného pojistného, které odpovídá živelnímu pojištění. Z fondu jsou pak hrazeny škody na majetku způsobené přírodními živly.

Výhody národního systému pojištění majetku:

- dostupná cena pojištění majetku pro občany i podnikatele
- zvýšení počtu subjektů, kteří jsou pojištěni, rozklad rizika mezi větší množství subjektů, snížení ceny
- možnost získání levnějšího zajištění pro pojistitele

3. 5. 3. 2 Katastrofické dluhopisy

V první polovině 90. let začaly pojišťovací a zajišťovací společnosti po velkých katastrofách emitovat katastrofické dluhopisy (cat bonds). Tyto dluhopisy byly emitovány v souvislosti s ničivými důsledky hurikánů, zemětřesení, záplav, tornád apod..

Cat bondy fungují na jednoduchém principu: investor nakoupí tento dluhopis a pokud do jeho zralosti nedojde ke určené katastrofické události, má nárok na vrácení nominální hodnoty dluhopisu a výnos, který je poměrně vysoký. Pokud k události dojde, rizikem je, že investor přijde o výnos ale také může přijít o celou nominální hodnotu dané investice.

Pojišťovna si prodejem těchto dluhopisů vytváří rezervu a pokud dojde k pojistné události, prostředky na její likvidaci již má připraveny díky prodeji dluhopisu. Nevýhodou cat bondů může být někdy nezájem investorů o koupi, který může nastat v případě zvýšené pravděpodobnosti výskytu katastrofy. [17]

3. 5. 3. 3 Státní pomoc

Katastrofické události mohou nastat v takovém rozsahu, že komerční pojišťovny na likvidaci závazků z těchto událostí samy nestačí. Řešit tento problém jim pomáhají do jisté míry zajišťovny, ale katastrofické události jsou někdy takového rozsahu, že se na krytí škod musí podílet i stát. Stát se společně s pojišťovnami snaží najít určité řešení. V různých zemích se stát různou měrou zapojuje a napomáhá pojišťovnám vyrovnat se s katastrofickými riziky. Stát může napomáhat v odstraňování katastrofických následků následujícími způsoby:

- 1) vytvoření státního fondu – určen ke krytí katastrofických událostí
- 2) státní pojištění a zajištění
- 3) státní dotace
- 4) pooly; sdružení pojistitelů nebo zajistitelů za účelem společného krytí pojistného rizika určitého typu.

Komerční pojišťovny se dostávají do rozporu v souvislosti s pojišťováním určitých rizik. Často se nabízí některá rizika (např. povodně) vůbec nepojistit, ale pojišťovna se snaží realizovat a maximalizovat zisk, udržovat si své klienty a uchovat si dobré jméno. Přestože by mohla pojišťovna odmítnout krytí některého rizika, často se snaží hledat jiné cesty, jak klientům vyjít vstříc. Jedním řešením může být sdílení určitého typu rizika, které umožňují právě pooly. Pooly bývají podporovány státem. [17]

3. 6 Alternativní nástroje krytí rizik

Tak jako se snažíme zefektivnit většinu našich aktivit, projevuje se i snaha o zvýšení efektivity při přenosu rizika. Právě tato skutečnost vede k využívání alternativních nástrojů krytí rizik. K nim patří:

- kaptivní pojištění
- samopojištění
- dohody o vzájemné pomoci mezi podniky
- pojistné deriváty
- finanční zajištění

3. 6. 1 Kaptivní pojištění

Kaptivní pojišťovny jsou specifické subjekty pojistného trhu, založené zpravidla velkými společnostmi, které nejsou činné v pojišťovnictví. Mateřská společnost tedy vytvoří dceřinou společnost, která přejímá její rizika. Cílem kaptivních pojišťoven je aktivní účast na pojistném programu svých zakladatelů. Hlavním podnětem ke vzniku kaptivních pojišťoven byla neochota pojišťovacích institucí, kryt některá specifická rizika.

3. 6. 1. 2 Rizika krytá kaptivními pojišťovnami

Kaptivní pojišťovny pojišťují rizika mateřské společnosti. Jedná se buď o rizika s velkou frekvencí a nízkou závažností a nebo naopak o rizika velmi specifická s nízkou frekvencí a vysokou závažností, která není možné na pojistném trhu pojistit.

Tyto pojišťovny poskytují různé druhy pojištění, k nimž patří například následující druhy pojištění:

- odpovědnostní pojištění a pojištění právní ochrany v oblasti pracovního práva, což je nejběžnější typ pojištění
- pojistné krytí pro únos, vydírání a výkupné
- pojištění úrody a hospodářského zvířectva
- námořní ochrana
- sdružené pojištění karga [26]

3. 6. 1. 3 Zakládání a využití kaptivních pojišťoven

Zakládání a využití kaptivních pojišťoven zaznamenalo progresivní růst zejména v posledních 25 letech, hlavně mezi největšími národními a nadnárodními podniky v USA, Velké Británii, ale také ve Skandinávii.

Kaptivní pojišťovnu založily gigantické společnosti jako je Exxon, Mobil Oil, Merrill Lynch, Nestle, Philip Morris, Union Carbide, Pepsico a další. Tyto společnosti většinou pro provoz kaptivní pojišťovny používají služeb některého z nadnárodních pojišťovacích makléřů, jako je JaH Marsh a McLennan, AON Group, Willis Corroon apod. Největší světový pojišťovací makléř JaH Marsh a McLennan provozuje okolo 300 kaptivních pojišťoven. [26]

Zatím není znám žádný případ o tom, že by český podnik založil kaptivní pojišťovnu. Elektrárenská společnost ČEZ si nechala v polovině devadesátých let vyhotovit nabídku na zřízení kaptivní pojišťovny u jednoho globálního pojišťovacího makléře. K založení kaptivní pojišťovny však nedošlo.

Z daňových důvodů bývají kaptivní pojišťovny zakládány v typických **offshore centrech** jako jsou Bahamy, Belize, Kaymanské ostrovy, Svatý Vincent a Grenadiny, Lichtenštejnsko, atd.. Jednotlivé země nabízejí podobné podmínky zakládání kaptivních společností, ale v určitých specifických případech se liší. V některých případech bývá výhodné založit kaptivní pojišťovnu v klasické **onshore** zemi. Například Dánsko, Kypr, Nizozemí, Velká Británie, Litva nebo Malta.

V současné době na světě působí více jak 4400 kaptivních pojišťoven, jejichž obrat se odhaduje na 20 % celkového světového obratu pojistného. Kaptivní pojišťovny stále rok od roku přibývají. Aktuální stav kaptivních pojišťoven se mi nepodařilo dohledat, faktem je, že každým rokem jsou nové kaptivní pojišťovny zakládány, ale také mnohé zanikají v důsledku nových regulatorních opatření.

Časté využívání offshore kaptivních pojišťoven nadnárodními společnostmi lze dokumentovat v následující tabulce, kde uvedu počty kaptivních pojišťoven v nejvýznamnějších centrech. [26]

Tabulka č. 9

Nejvýznamnější centra kaptivních pojišťoven

Oblast	Počet pojišťoven
Bermudy	1405
Kajmanské ostrovy	361
Guernsey	280
Vermont	264
Luxemburg	207
Barbados	194
Ostrov Man	140
Dublin	115
Singapoor	48
Hawaii	42

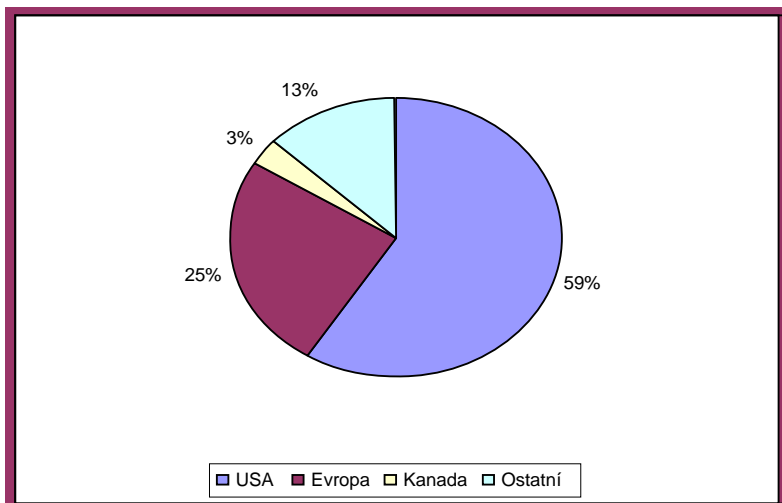
Zdroj: Offshorenews, [online]. [cit. 25. 11. 2007].

Dostupné z: <http://netwave.casablanca.cz/ekonomik/kaptivni.html> [online]. [cit. 25.11. 2007].

Z tabulky je patrné, že na prvním místě v počtu kaptivních pojišťoven jsou Bermudy, zastoupení 31,5 % všech kaptivních pojišťoven světa. Bermudy tak vedle Londýna a New Yorku představují třetí největším finanční centrum v oblasti pojišťovnictví. [26]

Graf č. 15

Rozšířenost kaptivního pojištění ve světě



Zdroj: <http://netwave.casablanca.cz/ekonomik/kaptivni.html>, [online]. [cit. 25. 11. 2007].

3. 6. 1. 4 Druhy kaptivních pojišťoven

Kaptivní pojišťovny můžeme členit dle toho, zda jsou založeny ve stejné zemi jako je sídlo zakladatele nebo jsou založeny jinde. Jedná se o následující členění kaptivních pojišťoven:

- Offshore kaptivní pojišťovny
- Onshore kaptivní pojišťovny

Vedle tohoto základního členění můžeme dále vymežit následující druhy kaptivních pojišťoven:

- Direct Captive
- Reinsurance Captive
- Rent a Captive
- Assosiation Captive
- Mutual Captive [27]

3. 6. 1. 5 Motivy pro zakládání kaptivních pojišťoven

Základní výhodou oproti komerčnímu pojištění je skutečnost, že pojistná smlouva může díky závislosti účastníků pojištění zohlednit specifické problémy a postavení daného klienta. Kaptivní pojišťovna tak v podstatě vzniká jako důsledek konkrétně zpracované analýzy rizika dané skupiny společností a v mateřské společnosti tak dochází k efektivnímu řízení rizika.

Dalším důležitým motivem pro zakládání kaptivních pojišťoven je zejména fakt, že marže pojišťovny, která by normálně připadla pojišťovně, zůstává v konečném výsledku v rámci společnosti a je k dispozici mateřské společnosti. Pro mateřskou společnost jsou navíc platby pojistného uznávány jako odčitatelná položka od daňového základu. V některých společnostech navíc existuje obava, že sjednáním pojištění u nezávislého pojišťovacího ústavu mohou prostřednictvím marže této pojišťovny podporovat své přímé konkurenty v určité oblasti podnikání.

Dalším důvodem pro zakládání kaptivních pojišťoven může být skutečnost, že vzhledem k obvyklému osvobození od zdanění v místě registrace může kaptivní pojišťovna vykazovat vyšší čisté zisky než pojišťovna standardní. [18]

Kaptivní pojišťovny jsou v rámci finančního sektoru jedním z nejméně regulovaných podnikatelských subjektů, což je způsobeno právě tím, že kryjí pouze rizika mateřské skupiny společností.

Dále mohou kaptivní pojišťovny přinášet mateřské společnosti řadu výhod, kterými jsou například:

- přímý přístup k zajištění; kaptivní pojišťovny vyplácí nižší objem pojistných plnění než komerční pojistitelé a tedy mohou získat zajištění za nižší náklady, bez poplatků a provizí,
 - Cash Flow; díky možnosti načasování plateb pojistného dle potřeb mateřské společnosti,
 - příjem z investování; veškerý zisk z investic připadne kaptivní pojišťovně a jejímu vlastníkovi v jedné osobě,
 - vyšší kontrola nad škodním průběhem, eliminace morálního hazardu,
 - kumulace rezerv pro případ náhodných nečekaných škod,
 - může zabezpečovat i řadu doplňkových pojištění (benefiční programy pro zaměstnance), která se pozitivně promítají do celkových finančních výsledků.
- [18]

Vedle těchto nepopíratelných výhod kaptivních pojišťovacích ústavů je samozřejmě nezbytné poukázat i na některé nevýhody, které založení takové společnosti přinese. Tato negativa lze stručně shrnout do čtyř bodů:

- Založení kaptivní pojišťovny vyžaduje určitý kapitál, který by jinak mohl být využit v rámci hlavních aktivit mateřské skupiny společností,
- kaptivní pojišťovna musí být nějakým způsobem řízena, což vyvolává administrativní náklady,
- jako jakýkoli jiný podnikatelský subjekt může i kaptivní pojišťovna vytvořit ztrátu a případně dokonce vyžadovat dodatečné financování,
- z daňových důvodů i z hlediska kredibility je kaptivní pojišťovna obvykle nucena prokazovat, že s mateřskou skupinou společností jedná jako s nespřízněným subjektem (princip at arm's length). [18]

3. 6. 2 Samopojištění

Jedná se o strádání vlastních peněžních prostředků ke krytí rizika či využití úvěru, který se realizuje až po vzniku škody, nebo kombinaci obou jmenovaných variant.

Výhodou samopojištění je, že se podnik snaží eliminovat riziko sám ve vlastním zájmu. Také úroky z fondu náleží podnikateli a prostředky, které jsou vkládány do fondu by měly být nižší než pojistné, neboť zde neexistují náklady na správu pojištění, nejsou vypláceny žádné provize makléřům.

Nevýhodou samopojištění může být skutečnost, že škoda může nastat krátce po vytvoření fondu, nebo může mít katastrofální rozsah, což může firmu ekonomicky vyčerpat. Další nevýhodou je, že příspěvky do fondu nejsou daňově uznatelným nákladem na rozdíl od pojištění.

3. 6. 3 Dohoda o vzájemné pomoci mezi podniky

Zde se účastníci zavazují, že si vzájemně pomohou, pokud jednomu z účastníků vznikne vymezená škoda. Příkladem může být manuální pomoc při odstraňování následků škod, pomoc s dodávkou potřebného materiálu, finanční výpomoc. Tato dohoda o vzájemné pomoci mezi podniky je vhodná pro krytí malých a středních rizik.

Pokud mezi partnery vládne vysoká sounáležitost a důvěra, je tato forma krytí rizik jednou z nejefektivnějších.

3. 6. 4. Další alternativní přístupy ke krytí rizik

Další možností, jak čelit rizikům je jejich sekuritizace. Jedná se o umístování portfolia katastrofických rizik v podobě katastrofických dluhopisů na finančním trhu.

V dnešní době se také objevuje snaha o přesouvání rizika mezi další finanční sektory a nebo využívání pojistných derivátů, jakými jsou futures a opce nebo swapy. Pojistné deriváty jsou v dnešní době využívány zejména pro krytí rizik, které souvisí s počasím.

4. Pojišťovnictví a jeho význam pro ekonomický rozvoj

Význam pojišťovnictví se v rámci finančního sektoru neustále zvyšuje. Pojišťovny a penzijní fondy patří dnes k nejvýznamnějším institucionálním investorům a jejich význam se bude díky stárnutí populace, růstu příjmů obyvatel a globalizaci stále zvyšovat. Bohužel velká část veřejnosti vidí pojišťovny pouze jako finanční instituce, které z nás neustále vymáhají finanční prostředky. Ráda bych proto v této části diplomové práce poukázala na makroekonomický význam pojišťovnictví a jeho nezastupitelnost pro další stabilní ekonomický rozvoj.

Existuje mnoho výzkumů zaměřených na vztah mezi bankovníctvím a ekonomickým růstem, či kapitálové trhy versus ekonomický růst, ale oblast pojišťovnictví je stále v těchto výzkumech poněkud opomíjena.

V následujících odstavcích budu vycházet z těchto studií: „*The Contribution of the Insurance Sector to Economic Growth and Employment in the EU*“ (CEA), „*The Relationship of Insurance and Economic Growth – A Theoretical and Empirical Analysis*“ (Peter Haiss / Kjell Sümegi).

Ekonomové prokázali, že ekonomický rozvoj a rozvoj pojišťovnictví jsou korelující, celkové hospodářství by bylo bez existence pojišťovnictví daleko méně rozvinuté a méně stabilní.

4. 1. Aktivity v pojišťovnictví přispívající k ekonomickému růstu z makroekonomického pohledu

4. 1. 1. Substitute úspor

Přítomnost pojišťoven zvětšuje konkurenci na finančních trzích, čímž mohou občané zvýšit diverzifikaci svých investic a průměrná výše rizika v hospodářství klesá, což může vyústit ve snížení potřeb úspor a snížení sklonu k úsporám domácností.

Substitute úspor je uskutečňována zejména vložením finančních prostředků do produktů životního a penzijního pojištění. V této souvislosti se podíl pojišťoven na úsporách výrazně

zvyšuje a tržní podíl bank klesá. Od roku 1990 se v Evropě objem předepsaného pojistného na životní pojištění v poměru k GDP více než zdvojnásobil. [14]

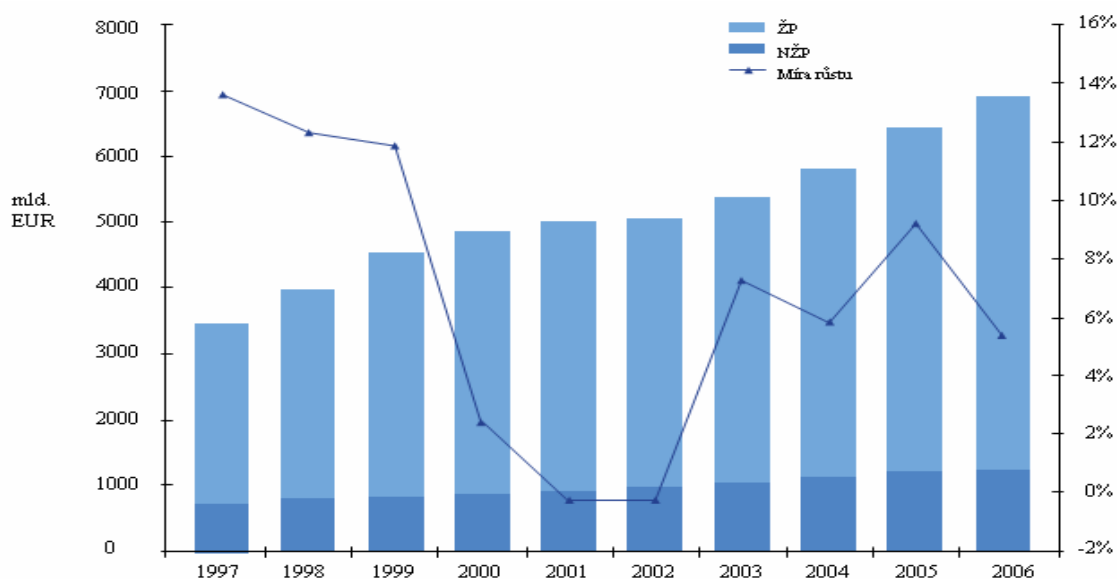
4. 1. 2 Pojišťovny jsou významnými instucionálními investory

Pojišťovny patří k nejvýznamnějším investorům v ekonomice. V současnosti zauímají přední pozice na finančních trzích, a jejich význam stále roste.

Situaci znázorním v následujícím grafu, kde jsou zobrazeny celkový objem investic pojišťoven a míra růstu těchto investic. Pojišťovny investují zejména kumulované úspory klientů v technických rezervách životních pojištění. Z grafu je patrné postupné zvyšování objemu investic pojišťoven.

Graf č. 16

Vývoj investicí pojišťoven členů CEA



Zdroj: CEA: Annual report 2006 -2007 [online], dokument cit [22. 2. 2008], dostupné z: www.cea.eu

Pojišťovny přispívají k růstu GDP zejména investováním technických rezerv a jejich zhodnocováním na finančních trzích. Obecně se způsob investování pojistně technických rezerv pojišťoven odvíjí od investičních pravidel (zásada bezpečnosti, výnosnosti, likvidity, diverzifikace) a investičního rozhodování pojišťovny, ale také od charakteru a skladby pojistně technických rezerv pojišťovny. Do čeho, na jaké trhy a v jaké míře

pojišťovny investují, výrazně ovlivňuje jejich zisky. Dále zisk a investování pojišťovny závisí na schopnostech pojišťoven čerpat z rozdílu ve výši subjektivních a objektivních rizik.

4. 1. 3 Odklad současné spotřeby

Pojištění je obvykle sjednáno na delší dobu, placení pojistného probíhá v delším časovém horizontu, tudíž dochází k odkladu současné spotřeby (jedná se zejména o produkty životního pojištění). Odklad současné spotřeby a její přesun do budoucích období má antiinflační charakter.

4. 1. 4. Přínos pro státní rozpočet

Většina velkých pojišťoven vykazuje významné zisky. Tyto zisky podléhají dani z příjmu právnických osob a zvyšují příjmy státního rozpočtu. Také výnosy z investovaných technických rezerv podléhají zdanění a tvoří další příjem státních rozpočtů.

4. 1. 5. Spolupráce státního a soukromého sektoru

V dnešní době dochází jak ke vzniku nových rizik (v důsledku demografických a klimatických změn), tak ke vzniku nových potřeb (zdravotní péče, důchody). V důsledku vzniku těchto nových rizik a potřeb je nezbytná spolupráce veřejného i soukromého sektoru. Tato spolupráce může být přínosem v mnoha oblastech, příkladem může být zdraví pracujícího obyvatelstva, prevence nehod a rizikového chování, kompenzace zemědělských rizik, či posílení mezinárodního obchodu prostřednictvím poskytnutí exportního pojištění. [13], [14]

Spolupráce mezi státní správou a soukromým sektorem se v průběhu posledních desetiletí významně prohloubila. Evropští pojistitelé vyvinuli taková řešení rizik, která jim umožnila vstup do tradičních oblastí státního zaopatření. Příkladem může být spolupráce se státem v oblasti odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání, jaderné pooly, boj proti terorismu. [23]

4. 1. 5. 1 Pomoc pojišťoven při řešení sociálních potřeb občanů

V mnoha zemích pojišťovny poskytují doplněk nebo náhradu sociálního zabezpečení. Lidé v těchto zemích těží z rozsáhlých zkušeností pojistitelů v oblasti zdravotní péče, důchodového zabezpečení, úrazů a invalidity. Pokrok byl v těchto oblastech dosáhnout v úrovni pojistných náhrad a služeb, přístupu občanů k informacím, větší průhlednosti systémů, rychlosti a účinnosti správy a prevenci.

V následujících odstavcích uvedu příklady spolupráce soukromých pojistitelů při řešení sociálních otázek. [23]

Odškodnění pracovních úrazů a nemocí z povolání

Již na začátku 20. století bylo provozování systémů poskytující náhradu za pracovní úrazy svěřeno soukromým pojistitelům ve Finsku, v Dánsku, Belgii a Portugalsku. Kladné výsledky dokazují, že soukromé pojištění je po dlouhá léta schopno poskytovat vysoce kvalitní sociální zabezpečení. Dokonce soukromí pojistitelé dovedli své služby dále než státy očekávaly. Zdokonalili totiž prevenci proti rizikům a zlepšili nápravná opatření. Také v Nizozemsku došlo k úspěšné postupné privatizaci systému sociálního zabezpečení a soukromí pojistitelé částečně nahradili systémy sociálního zabezpečení. Tento krok velmi posílil motivaci zaměstnavatelů, zaměstnanců a pojistitelů ke spolupráci při prevenci proti nemocem a proti dlouhodobé pracovní neschopnosti, ale i motivaci při opětovném začlenění invalidních zaměstnanců do pracovního procesu. [23]

Zdravotní péče

Role soukromého zdravotního pojištění získala v mnoha zemích (např. Belgie, Dánsko, Švédsko) značnou oblibu tím, že umožňovala dodatečné možnosti poskytování zdravotní péče. Kvalita, různorodost a dostupnost produktů a služeb, které pojistitelé nabízejí, pomáhá při zaplnění mezer ve veřejných systémech. Konkurence a soutěž na soukromých pojistných trzích vede k pružnosti v nabídce produktů a cenové konkurenci. Unikátní systém zdravotního pojištění existuje ve Španělsku, tzv. MUFACE. Zaměstnanci mají možnost volby zdali se zúčastní soukromého pojištění nebo veřejného pojištění. 86 % zaměstnanců volí možnost uzavření soukromého zdravotního pojištění. Také v Německu a Nizozemí se těší soukromé zdravotní pojištění velké oblibě. [23]

Důchody

V mnoha státech soukromí pojistitelé poskytují produkty důchodových nebo penzijních pojištění. Tyto produkty vždy vystupují pouze jako doplněk sociálních systémů nikoliv jejich náhrada. [23]

4. 1. 5. 2. Pomoc pojišťoven při řešení živelních katastrof, jaderných rizik a terorismu

Některá velmi závažná rizika nejsou plně pojistitelná soukromým sektorem. Tato rizika ale významně ohrožují majetek a život mnoha občanů, proto je při řešení těchto rizik nutná spolupráce veřejného a soukromého sektoru.

V mnoha zemích zahájili pojistitelé a vláda dialog s cílem nalézt řešení následků události 11. září 2001. Snahou bylo vyhnout se úplné výluce rizik terorismu, s cílem vyhovět zájmům klientů a zachovat tak dobré jméno pojišťovnictví. Celá záležitost v mnoha státech vyústila v dohodu mezi veřejným a soukromým sektorem se sdílenou odpovědností. Rozsah krytí pojistných smluv byl omezen na EUR 400 mil. pro přímé pojistitele, EUR 400 mil. pro zajistitele a EUR 200 mil. pro stát. Toto řešení vyhovuje jak státu, tak pojistitelům.

V některých oblastech nemohou pojistitelé nést náklady sami, neboť riziko může nabýt rozměrů, které přesahuje možnosti soukromého sektoru. Příkladem mohou být přírodní katastrofy, jaderná rizika a terorismus. V některých zemích jsou proto tato rizika sdílena současně státem a soukromými pojišťovnami prostřednictvím systému vrstev. Soukromý sektor kryje část pojištěných závazků a stát garantuje krytí zbývajících závazků až do maximálních limitů. [23]

4. 2. Aktivity v pojišťovnictví přispívající k ekonomickému růstu z mikroekonomického pohledu

Pojišťovnictví přispívá k ekonomickému růstu zejména v těchto oblastech:

- transfer rizika,
- snížení potřebného kapitálu pro činnost firem. (široké spektrum krytí firemních rizik zlepšuje jejich finanční zdraví a stabilitu)

- podpora investic a inovací prostřednictvím vytváření stabilního ekonomického prostředí, usměrňování podnikatelských postojů, zvyšování konkurenčního prostředí a tržní dynamiky,
- pojišťovny jsou významnými partnery pro rozvoj dodatečného systému sociální ochrany, zejména ke krytí potřeb stáří či zdravotní péče,
- jako institucionální investoři pojišťovny přispívají k modernizaci finančních trhů a pomáhají firmám v přístupu ke kapitálu,
- risk-management,
- poskytnutí dostatečného pojistného krytí zlepšuje finanční stabilitu firem, .
- pojišťovny vytvářejí prostředí pro stabilní či rostoucí úroveň spotřeby obyvatelstva a firem. [13] , [14]

4. 2. 1 Transfer rizika a stabilní spotřeba

Základní funkcí pojištění je přenos rizika z pojištěného na pojišťovnu. Tímto přenosem rizik pojišťovny snižují nejistoty a obavy z náhodných událostí klientů, čímž zmírňují dopad těchto událostí na mikro i makro ekonomickou stránku hospodářství.

Občané mají zájem chránit svůj majetek proti škodám způsobeným přírodními živly, krádeží, násilím či nehodou. Zjednodušeně řečeno nákup, vlastnictví a prodej zboží i služeb je ve velké míře umožněn existencí pojišťovnictví. Pojišťovnictví snižuje obavy mnoha občanů, kteří mají možnost pojistit si zakoupené vozidlo, nemovitost, nově vzniklý podnik, rozbití či ztrátu majetku. Pojišťovny napomáhají podnikům přečkat hrozby vyplývající z jejich podnikatelské aktivity, čímž zamezují zániku mnoha společností.

4. 2. 2 Snížení potřebného kapitálu pro činnost firem

Pojištění firmě dovolí zvětšovat objem obchodů a přebírat ekonomická rizika bez potřeby shromažďovat dodatečný kapitál do rezervních fondů. Mezery v adekvátní pojistné ochraně mohou být nebezpečné zejména pro malé firmy. Omezené kapitálové možnosti a potíže v přístupu na kapitálové trhy je činí náchylné k nepříznivým událostem.

Kdyby neexistovalo pojištění, firmy by musely vytvářet rozsáhlé rezervní fondy ke krytí rizik. Pro malé firmy by to znamenalo potřebu většího množství kapitálu než v současnosti

využívají. Tudíž by mez možnosti přístupu k pojištění množství malých a středních firem prudce kleslo.

Příklad 1

Přínosy pojišťovnictví pro společnost

Možnost 1

V hospodářství existuje firma A, s pravděpodobností nenastání žádné pojistné události 80 %, náklady na škody by v tomto případě činily €0,-. Pravděpodobnost vzniku pojistné události je 20 %. Pokud vznikne škoda, náklady mohou činit až € 2500,-.

Průměrné náklady na škody činí €500,-.

Možnost 2

Firma A se rozhodne sdílet náklady na jakoukoliv nastalou škodu s firmou B. Firma B má naprosto shodné charakteristiky pravděpodobnosti vzniku pojistné události a velikosti možné škody. Existují čtyři možné varianty výsledků nahodných událostí.

- U žádné z firem nenastane škoda. Pravděpodobnost realizace tohoto výsledku je 64 % (80 % x 80 %) a náklady pro každou firmu budou v tomto případě € 0,-
- Škoda vznikne u firmy A, u firmy B ke škodě nedojde. Pravděpodobnost tohoto výsledku je 16 % (20 % x 80 %) a náklady na škodu činí € 2500,-. Náklady jsou rozděleny mezi dvě firmy, takže náklady pro každou z firem činí € 1250,-
- Škoda nastane u firmy B, u firmy A ke škodě nedojde. Pravděpodobnost nastání tohoto výsledku je 16 % (80% x 20 %) a náklady na tuto škodu činí € 2500,-. Tyto náklady jsou rozděleny mezi dvě firmy. Tudíž náklady, které hradí každá z firem činí € 1250,-
- Škoda nastane u obou firem A i B. Pravděpodobnost této varianty je 4 % (20 % x 20 %) a náklady z této škody jsou pro každou firmu € 2500,-.

Jak vidíme z příkladu, průměrné náklady na vzniklou škodu stále činí € 500,-, ale výrazně se oběma firmám snížila pravděpodobnost platit nejvyšší možnou částku (€ 2500,-). Tato pravděpodobnost klesla z původních 20 % na 4 %.

Tabulka č. 10

Výhody sdílení rizika pro firmy

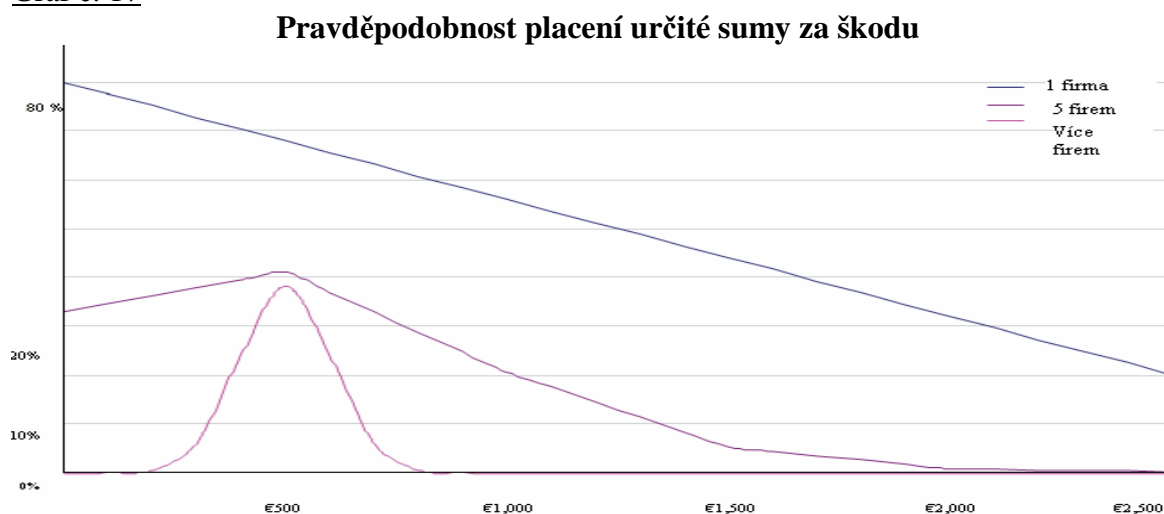
Možné výsledky	Celkové náklady v €	Náklady na 1 firmu v €	Pravděpodobnost
Škoda nenastane u žádné firmy	0	0	64%
Škoda nastane u firmy A	2500	1250	16%
Škoda nastane u firmy B	2500	1250	16%
Škoda nastane u obou firem	5000	2500	4%

Zdroj: CEA, *The Contribution of the Insurance Sector to Economic Growth and Employment in the EU*, [online], [cit. 6. 2. 2008], dostupné z: www.cea.assur.org

Pokud srovnáme případ kdy žádná z firem nesdílí rizika a případ, kdy firmy rizika sdílí, vidíme, že pravděpodobnost firmy platit € 2500,- se výrazně snížila z původních 20 % na 4 %. Současně se ale snížila pravděpodobnost nenastání žádné škody. Když se počet zúčastněných firem, které vzájemně sdílí rizika zvýší, pravděpodobnost platit extrémní škodu € 2500,- se dále sníží a vzroste pravděpodobnost, že každá ze zúčastněných firem bude za škody platit částku blízkou € 500,- [13]

Vývoj sdílení rizika je ilustrován v následujícím grafu. Linka 1 představuje pravděpodobnost vzniku škody a velikost platby firmy, která nesdílí rizika. Linka 2 ukazuje pravděpodobnou výši platby pro pět firem a linka 3 ukazuje pravděpodobnou výši platby velkého počtu firem.

Graf č. 17



Zdroj: CEA, *The Contribution of the Insurance Sector to Economic Growth and Employment in the EU*, [online], [cit. 6. 2. 2008], dostupné z: www.cea.assur.org

Aby se firmy chránily proti možným rizikům, musí shromažďovat dodatečný kapitál na jejich krytí. Čím více rizikům firma čelí, tím více kapitálu musí akumulovat. Na příkladu bylo ukázáno, že pokud firmy rizika sdílejí, snižuje se pravděpodobnost platit nejvyšší možnou škodu. Tudiž pojištění dovoluje firmám snížit své kapitálové rezervy na krytí rizik a tyto dodatečně uvolněné prostředky mohou firmy efektivně investovat do svých podnikatelských aktivit. [13]

4. 2. 3 Podpora investic a inovací, usměrňování podnikatelských postojů, zvyšování konkurenčního prostředí a tržní dynamiky

Podnikatelské investice a inovace s sebou nesou nová rizika. Pro většinu podnikatelů je charakteristická averze k riziku, takže ochota podstupovat nová rizika může být dosti malá. Obecně v ekonomii platí, že čím větší bude ochota podnikatelů postupovat tato rizika, tím více bude vyprodukováno. Přestože pojišťovnictví nemůže změnit obecný přístup ekonomických subjektů k postupování rizik (averze k riziku se nemění s pojištěním), hraje velmi důležitou roli v podnikatelském sebevědomí.

Dostatečně rozvinuté pojistné trhy pomáhají přesunout zdroje od konzervativních nerizikových aktivit a přesouvají je do inovovaných vysoce ziskových aktivit. Podpojištěné firmy většinou nevyužívají nové obchodní příležitosti, investují méně do inovací a jejich podíl na celkovém trhu je většinou nízký. [13]

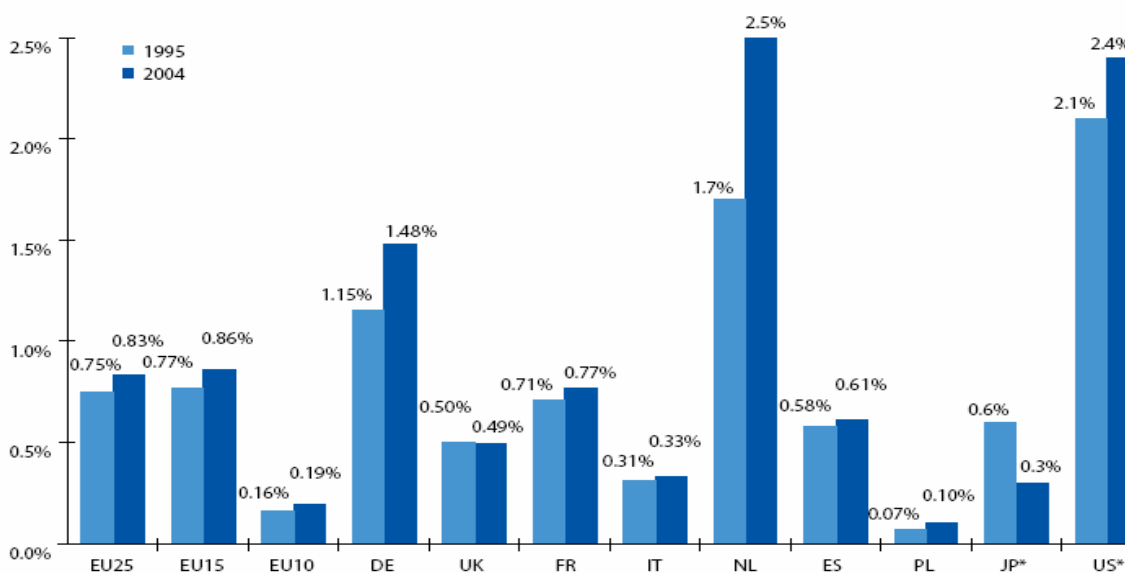
4. 2. 4 Pojišťovny jsou významnými partnery pro rozvoj dodatečného systému sociální ochrany, zejména ke krytí potřeb stáří, či zdravotní péče.

Ve většině vyspělých států probíhá v současné době řada debat o nutnosti reformy penzijních či sociálních systémů. Kvůli změnám v demografické struktuře obyvatelstva se statní rozpočty dostávají do deficitů. Naděje na dožití se rapidně prodlužuje, zatímco natalita ve většině vyspělých zemí klesá. Současně lidé očekávají stále velkorysé dávky z veřejných rozpočtů. Studie vypracovaná Evropskou komisí upozorňuje, že pokud se nezmění politika veřejných financí Evropské unie, veřejné finance budou mít velmi vážné problémy a potenciální produkt by se do roku 2030 snížil skoro o polovinu. Většina Evropských států musí nutně realizovat reformu penzijních systémů či reformu veřejných financí. [13]

Soukromé pojišťovny jsou bezpochyby ochotny poskytovat pojištění ke krytí sociálních potřeb a tím vytvořit dodatečný pilíř sociálního systému. Příkladem může být pojištění platební schopnosti, které hraje velmi důležitou roli v zabezpečení potřeb rodiny v případě nezaměstnanosti jejich členů z důvodu ekonomické recese. Pojištění proti nemoci a úrazu je v mnoha vyspělých zemích hojně využíváno. Situaci znázorním v následujícím grafu.

Graf č. 18

Pojištěnost v pojištění nemoci a úrazu ve vybraných zemích



Zdroj: CEA, *The Contribution of the Insurance Sector to Economic Growth and Employment in the EU*, [online], [cit. 7. 2. 2008], dostupné z: www.cea.assur.org

Z grafu je patrné vysoké využití tohoto pojištění v USA, Nizozemí a Německu. Naopak v mnoha zemích je využití soukromého zdravotního pojištění zanedbatelné, příkladem může být Polsko, ale také Česká republika. Většina zemí, které nově přistoupily do Evropské unie musí uskutečnit v brzké době reformu zdravotnictví. Soukromé zdravotní pojišťovny by potom měly plnit úlohu druhého pilíře zdravotního systému, tak jako tvoří penzijní fondy doplňující pilíř důchodového systému. [13]

Penzijní fondy jsou v dnešní době velmi důležitým doplňkem současných PAYG systémů. Více pilířový systém zajišťuje solidaritu PAYG systémů a současně omezuje problémy spojené s demografickými změnami. Příjemci dostávají důchod z průběžného systému a dalším zdrojem je důchod z penzijního fondu, který závisí na zaplacených příspěvcích každého příjemce. [13]

4. 2. 5 Risk management

Ohodnocení rizik pojišťovnou se odráží v jejich cenových podmínkách. Prostřednictvím nabízené ceny pojistky má domácnost nebo firma možnost ohodnotit velikost svých rizik. Pojištěný může provést opatření ke snížení rizikovosti nebo ke snížení potenciální škody, či obojí.

Tudíž svou cenovou politikou vytváří pojišťovny preventivní a zábranná opatření proti pojistným událostem. Pojišťovny podporují aktivity nevedoucí k rizikovému chování, příkladem mohou být prevence nehod na pracovišti, či technologie méně znečišťující prostředí. Tímto cenovým mechanismem klient jednoduše vidí výhody opatření vedoucí ke snížení rizika. [13]

4. 2. 6 Pojišťovny vytvářejí prostředí pro stabilní či rostoucí úroveň spotřeby obyvatelstva a firem.

Spotřeba představuje téměř 80 % GDP a je jednou z nejdůležitějších hnacích sil ekonomického růstu. Prostřednictvím nabízení finanční ochrany vystupuje pojišťovnictví jako ochranná síť, která pomáhá občanům udržovat stabilní úroveň spotřeby v jejich životech.

Příkladem pojistných produktů, které podporují stabilní úroveň spotřeby může být:

- Pojištění domácnosti, které umožní zabezpečit majetek domácnosti pro případ nepříznivých událostí.
- Pojištění odpovědnosti za škodu, jenž chrání členy domácnosti proti škodám, které způsobí na životě, zdraví či majetku jiných občanů.
- Produkty životních pojištění chrání příbuzné proti finančním potížím v případě smrti pojištěného, nebo poskytne peněžní prostředky v případě dožití se určitého věku.
- Produkty zdravotních pojištění mohou občanům poskytnout finanční zdroje v době, kdy samy nemohou vydělávat.

Pojišťovny nabízejí široké spektrum produktů, které se týkají většiny aspektů běžného života, čímž zabezpečují určitý stupeň životní úrovně občanů. Většina občanů si díky pojištění může udržet stabilní životní styl, což zvyšuje jejich ekonomické sebevědomí a napomáhá rostoucí spotřebě v budoucnu. [13]

4. 3 Motivy zájmu o zvýšení pojištěnosti

V současné době stále vzrůstá množství empirických studií, které se snaží odhalit vzájemný vztah mezi makroekonomickým výkonem hospodářství a velikostí sektoru pojišťovnictví.

Martin Grace and Harold Skipper z Georgia State University zjistili, že rozvinutý pojišťovací sektor a finanční zprostředkování zvyšuje souhrnnou integrální produktivitu, díky dosažení efektivní alokace kapitálu. Zvýšení této produktivity vede ke zvýšení dlouhodobého růstu hospodářství. Na základě Solowa modelu pan Merton prohlásil, že pokud finanční systém nedokáže poskytnout prostředky pro transformaci technických inovací v jejich implementaci, technologický pokrok nebude mít signifikantní dopad na ekonomický vývoj a růst. [14]

Z výše uvedených odstavců je patrné, že pojišťovnictví hraje nezastupitelnou roli v celém hospodářství. Svět bez pojišťovnictví by byl daleko méně ekonomicky rozvinutý a méně stabilní. Mnoho odvětví a firem by vůbec neexistovalo, firmy by se obávaly inovací

a riskantnějších projektů, občané by si díky averzi k riziku nezakoupili spoustu statků a pravděpodobně by nevykonávali velkou část svých aktivit. [14]

4. 4. Globální význam pojišťovnictví a jeho vývoj

Globální význam pojišťovnictví v národním hospodářství vyjadřuje ukazatel celkové pojištěnosti, který je podílem předepsaného pojistného na hrubém domácím produktu v běžných cenách.

V následující tabulce je zachycen vývoj pojištěnosti v jednotlivých pojistných centrech. Pokud se podíváme na jednotlivé řádky tabulky, zjistíme, že pojištěnost ve všech oblastech osciluje v letech 2000 až 2006 stále kolem stejných hodnot. Z celosvětového pohledu ale podíl přijatého pojistného k GDP klesá. Nemyslím si, že by význam pojišťovnictví v jednotlivých ekonomikách klesal. Jak již bylo řečeno, ukazatel pojištěnosti je podíl předepsaného pojistného a GDP. Pokud tento ukazatel klesá, může to být způsobeno pomalejším růstem předepsaného pojistného a zrychlením růstu GDP.

Tabulka č. 11

Pojištěnost v jednotlivých oblastech

Oblast	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Severní Amerika	8,62	8,8	9,39	9,4	9,17	8,97	8,67
Jižní Amerika	2,05	2,17	2,39	2,45	2,47	2,35	2,42
Evropa	8,19	7,84	8,06	7,98	7,89	7,78	8,27
Asie	7,72	7,6	7,01	7,51	7,37	6,83	6,63
Afrika	4	4,54	4,45	4,09	4,89	4,8	4,77
Oceánie	8,82	8,56	8,05	7,7	7,65	6,5	6,7
Svět	8,82	8,56	8,05	7,7	7,65	6,5	6,7

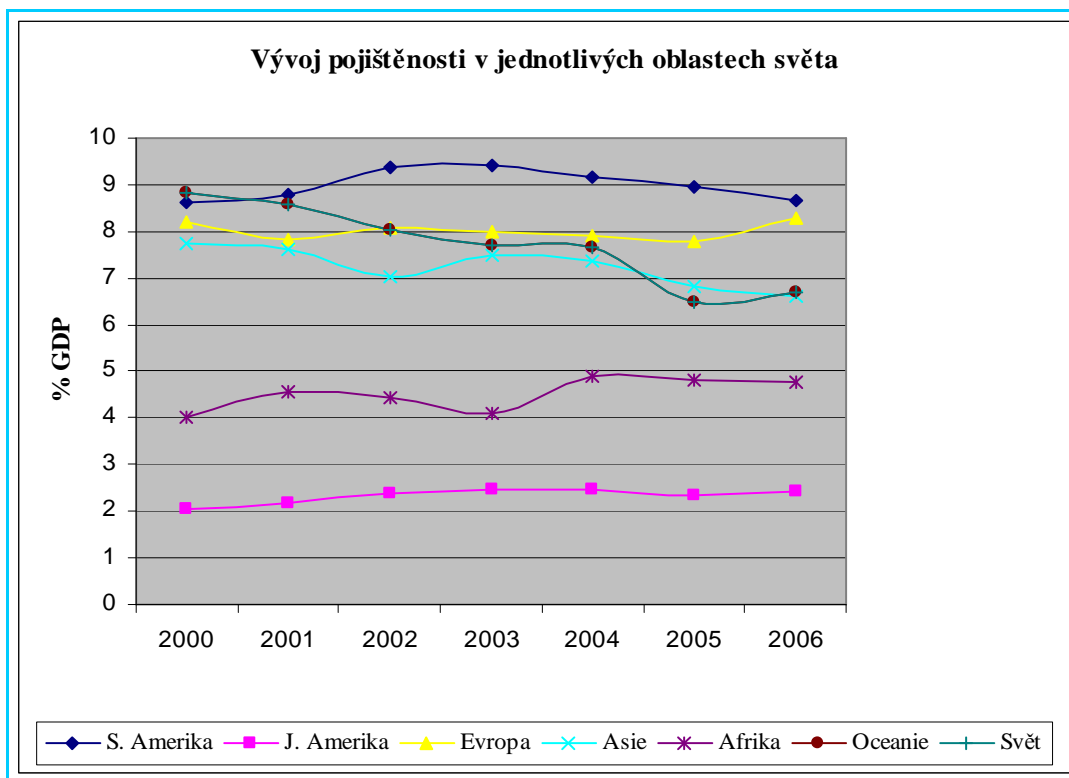
Zdroj: Swissre, Sigma No 4/2007, No 5/2006, No 2/2005, No 3/2004, No 8/2003, No 6/2002, No 6/2001, [online], [cit. 6. 3. 2008], dostupné z: www.swissre.com

Rozhodující část celosvětového přijatého pojistného se nachází v průmyslově vyspělých zemích. Nicméně v posledních letech se zájem o komerční pojištění zvyšuje i v oblastech, pro které nebylo uplatnění komerčního pojištění typické.

Vývoj pojištěnosti v jednotlivých pojistných centrech zobrazuje také následující graf. Jak již bylo řečeno od roku 2000 nedošlo k významnějším změnám ve výši pojištěnosti.

Z grafu je patrné, že prvenství v podílu PP na GDP náleží Severní Americe, následuje Evropa a Oceánie, dále můžeme vidět velké rozdíly v pojištěnosti mezi jednotlivými pojistnými centry. Např. v Severní Americe ukazatel pojištěnosti dosahuje více jak 9 % GDP, v Jižní Americe je ukazatel maximálně 2,47 % GDP.

Graf č. 19



Zdroj: Swissre, Sigma No 4/2007, No 5/2006, No 2/2005, No 3/2004, No 8/2003, No 6/2002, No 6/2001, [online], [cit. 6. 3. 2008], dostupné z: www.swissre.com

Nevýhoda ukazatele předepsané pojistné a GDP je, že je ovlivněn právě velikostí GDP v dané zemi. Proto je vhodné pro celkové zhodnocení globální pojištěnosti a významu pojišťovnictví doplnit hodnocení ukazatelem předepsané pojistné přepočtené na jednoho obyvatele.

V tabulce č.12 jsou uvedeny hodnoty předepsaného pojistného v USD na jednoho obyvatele. Pokud se pozorně podíváme na tabulku zjistíme, že pojistné na obyvatele ve všech sledovaných oblastech postupně roste.

Tabulka č. 12

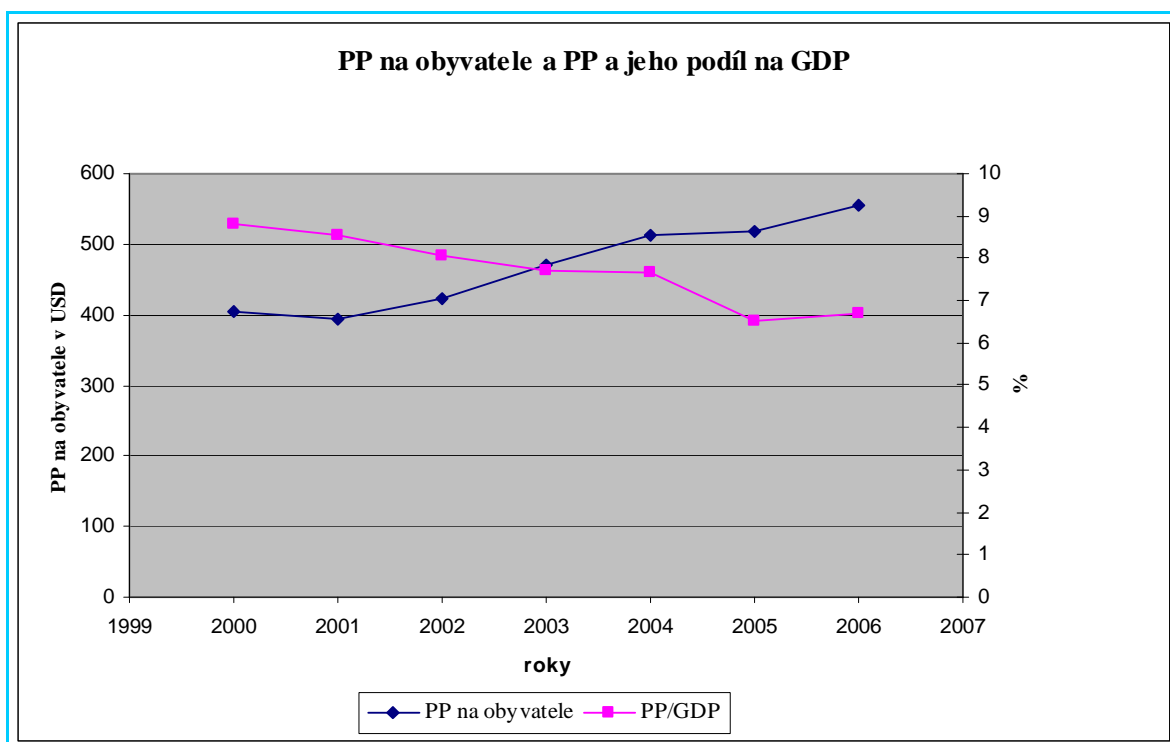
Předepsané pojistné na obyvatele v USD

Oblast	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Severní Amerika	2987,6	3084	3275	3464,3	3601,1	3735,1	3804
Jižní Amerika	79,5	79,8	75,5	78,3	90,9	105,7	126,7
Evropa	945,2	918,8	1034,4	1251,8	1427,9	1513,8	1745,7
Asie	179,6	162,6	167,8	183,4	194,3	197,9	205
Afrika	31,7	30,1	29,2	36,4	43,4	44,2	53,6
Oceánie	1316,2	1172,6	1201,8	1449,3	1736,9	1789,3	1787,3
Svět	404,9	393,6	422,9	469,6	511,5	518,5	554,8

Zdroj: Swissre, Sigma No 4/2007, No 5/2006, No 2/2005, No 3/2004, No 8/2003, No 6/2002, No 6/2001, [online], [cit. 6. 3. 2008], dostupné z: www.swissre.com

Z grafu č.20 je patrné, že ačkoliv globální ukazatel pojištěnosti z celosvětového pohledu mírně klesá, předepsané pojistné na obyvatele roste a pojištění hraje stále významnější roli v našich životech a jeho význam se bude nepochybně zvyšovat i v dalších letech.

Graf č. 20



Zdroj: Swissre, Sigma No 4/2007, No 5/2006, No 2/2005, No 3/2004, No 8/2003, No 6/2002, No 6/2001, [online], [cit. 6. 3. 2008], dostupné z: www.swissre.com

Závěr

Základním cílem diplomové práce je analýza vývojových trendů na pojistných trzích. Ke splnění vytčeného cíle jsem použila metody historické, srovnávací, empirické a logicko-teoretické.

Mezi nejvýznamnější faktory ovlivňující pojistné trhy patří obecné ekonomické a legislativní podmínky, situace na finančních trzích, vývoj ve škodovosti či uplatnění alternativních nástrojů krytí rizik. V neposlední řadě podobu pojistných trhů ovlivňuje stát svými regulačními opatřeními či rozsahem krytých rizik.

Příznivý makroekonomický vývoj již několik let pozitivně ovlivňuje světové pojistné trhy a poptávku po pojištění. Přestože se v nedávné době projevila výrazná nejistota na finančních trzích, světové hospodářství stále zůstává ve fázi dlouhodobého vzestupu. O pozitivním vývoji světového hospodářství vypovídají zejména dlouhodobý trend růstu GDP, nízká míra inflace a nezaměstnanosti a vysoce výkonné finanční trhy. Předepsané pojistné vykazuje z dlouhodobého pohledu rostoucí trend, přestože v některých letech se vývoj od dlouhodobého trendu odchyluje. V posledních obdobích se na světových pojistných trzích projevuje obnovení zájmu o životní pojištění, zejména spořicí a investiční produkty. Životní pojištění v letech 2001 až 2003 vykazovalo pokles, který byl způsoben především negativním vývojem na kapitálových trzích v hlavních pojišťovacích centrech. Na druhou stranu v posledních letech dochází k určité stagnaci neživotního pojištění, a to zejména v důsledku pohybu cen majetkových pojištění.

Podobu a strukturu pojistných trhů ovlivňují jak trendy a změny ekonomického charakteru, tak trendy a změny v oblasti rizik.

Mezi nejvýznamnější vývojové trendy a změny v oblasti rizik lze zařadit vývoj nových technologií a produktů, klimatické změny a demografické změny.

Díky vývoji nových technologií a produktů se některá rizika snižují nebo dokonce zanikají, na druhé straně se vlivem technického pokroku, nových technologií a soustředění velkých

hodnot na relativně malém prostoru vyvíjejí stále nové skutečnosti, které mohou náš majetek ohrozit.

Klimatické změny a zvyšující se četnosti a závažnosti katastrofických událostí nutí pojišťovny přehodnocovat své přístupy ke krytí jednotlivých rizik. Příkladem může být uvědomění si výskytu nových rizik s možností katastrofických dopadů, změny v hodnocení pravděpodobnosti rizika a uplatnění striktnějších přístupů při krytí rizik.

Demografické změny a z nich vyplývající trend stárnoucí populace mají zásadní dopad na změny ekonomického chování, nabídku práce, úspory a investování. Stárnoucí populace vede ke zvýšené potřebě finančních zdrojů a zatížení sociálních systémů. V řadě zemí dochází ke změnám financování důchodových systémů a ke zvýšení významu alternativních nástrojů řešení potřeb lidí ve stáří. V této souvislosti roste zájem především o produkty životních pojištění či penzijní připojištění.

Všechny výše uvedené faktory působí na vývojové trendy pojistných trhů. V diplomové práci jsem hledala příčiny vzniku těchto trendů a jejich dopad na pojistné trhy.

Na světových pojistných trzích se projevuje několik charakteristických vývojových tendencí. Jedná se o globalizaci a liberalizaci pojistných trhů a z nich vyplývající fúze a akvizice. V důsledku změn v demografické struktuře dochází k posunu významu a využití životního pojištění. K dalším analyzovaným tendencím patří vývoj nových přístupů a metod prodeje pojistných produktů, které souvisejí se změnou spotřebitelských preferencí. Dále jsem zkoumala dopady katastrofických událostí na pojistné trhy a reakce pojišťoven na události katastrofického rozsahu. Poslední analyzovanou tendencí je snaha o zefektivnění přenosu rizik, díky které se uplatňují nové alternativní nástroje krytí rizik.

Dalším záměrem diplomové práce bylo poukázat na roli pojišťovnictví v ekonomice. Prokázala jsem, že pojišťovnictví je nezanedbatelnou částí ekonomického potenciálu vyspělých zemí. Svět bez pojišťovnictví by byl méně ekonomicky rozvinutý a stabilní. Mnoho odvětví a firem by vůbec neexistovalo, firmy by se obávaly inovací a riskantnějších projektů, občané by si díky averzi k riziku nezakoupili mnohé statky a pravděpodobně by nevykonávali velkou část svých aktivit.

Seznam použité literatury

Knižní publikace

- [1] Daňhel, J.: *Pojistná teorie*, 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006
ISBN 80-86946-00-2
- [2] Ducháčková, E.: *Principy pojištění a pojišťovnictví*, Ekopress, 2005,
ISBN 80-86119-92-0
- [3] Daňhel, J., Ducháčková, E., Kafková, E., Majtánová, A.: *Pojišťovnictví: Teorie a praxe*, Ekopress, 2006, ISBN 80-86929-1
- [4] Čejková V.: *Pojistný trh, 1. vydání*, Grada, 2002, ISBN: 80-247-0137-5
- [5] Kukul, Z., Pošmourný, K. *Přírodní katastrofy a rizika. Příspěvek geologie k ochraně lidí a krajiny před přírodními katastrofami*, 1. vyd. Praha: MŽP, 2005
- [6] Williams, Jr. C.A, Smith M. C. P.C.: *Risk Management and Insurance*, Irwin/ Mc Graw – Hill, 1998

Publikované studie

- [7] World insurance in 2006: Premium came back to „life“, Sigma 4/2007, [online], dokument cit. [24. 10. 2007], SWISSRE, dostupné z: www.swissre.com
- [8] World insurance in 2005: Moderate premium growth, attractive proffitability, Sigma 5/2006, [online], dokument cit. [24. 10. 2007], SWISSRE, dostupné z: www.swissre.com
- [9] World insurance in 2004: Growing premiums and stronger balance sheets, Sigma 2/2005, [online], dokument cit. [24. 10. 2007], SWISSRE, dostupné z: www.swissre.com
- [10] Insurance in Emerging markets: Sound development, greenfield for agricultural insurance, Sigma No. 1/2007, [online], dokument cit [8. 11. 2007], SWISSRE, dostupné z: www.swissre.com
- [11] Annual report 2006 -2007 [online], dokument cit [10. 11. 2007], CEA, dostupné z: www.cea.eu
- [12] Bankassurance, emerging trends, opporutinities and challenges, Sigma No.5/2007, [online], dokument cit [25. 11. 2007], SWISSRE, dostupné z: www.swissre.com
- [13] The Contribution of the Insurance Sector to Economic Growth and Employment in the EU, [online], [cit. 6. 2. 2008], CEA, dostupné z: www.cea.assur.org

[14] Hais, P., Sümegi, K.: *The Relationship of Insurance and Economic Growth – A Theoretical and Empirical Analysis*, Europeinstitute University of Economics and Business Administration Vienna., [online], dokument cit [7. 2. 2008]

[15] Spillovers and Cycles in the Global Economy, World Economic Outlook, [online], dokument cit [18. 10. 2007], International Monetary Fund, dostupné z: www.imf.org

[16] New issues and strategies in the global insurance industry, Insurance Insight 2007, [online], dokument cit. [1. 11. 2007], KMPG, www.kmpg.com

[17] Klusáčková, J.: Klimatické změny a jejich dopad na pojistný průmysl. [Diplomová práce]. 2007. 77 s. Technická univerzita v Liberci. Fakulta Hospodářská. Vedoucí práce: Doc. Ing. Eva Ducháčková, CSc.

[18] Svoboda, O.: Mezinárodní daňové plánování. [Rigorózní práce]. 2007. 110 s. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta Sociálních studií.

Periodika

[19] Ducháčková, E. Katastrofy a světové pojišťovnictví v roce 2006. *Měsíčník Pojistný obzor*. Praha: 2007, roč. 84., č. 3., s. 9. ISSN 0032-2393.

[20] Ducháčková, E. Světový pojistný trh v roce 2006. *Měsíčník Pojistný obzor*. Praha: 2007, roč. 84, č. 11., s. 4 -5.

[21] Pojišťovny se ohlížejí za úspěšným rokem 2006. *Měsíčník Pojistný obzor*. Praha 2007, roč. 84, č. 10., s 12-13.

Internetové stránky

[22] <http://www.kpmg.com>

[23] <http://www.cea.eu>

[24] <http://www.cea.assur.org>

[25] <http://www.financninoviny.cz>

[26] <http://www.netwave.casablanca.cz/ekonomik/kativni.html>

[27] <http://www.wikipedia.cz>

[28] <http://www.cap.cz>

[29] <http://imf.org>

[30] <http://www.swissre.com>

[31] <http://www.munichre.com>

Seznam grafů, tabulek a obrázků

Tabulky

- Tabulka č. 1: Předepsané pojistné za rok 2006
- Tabulka č. 2: Podíl jednotlivých pojistných center na světovém pojistném v %
- Tabulka č. 3: Pojištěnost v jednotlivých oblastech světa v roce 2005 a 2006
- Tabulka č. 4: Situace v ŽP a NŽP v 2004 a 2005
- Tabulka č. 5: Podíl využití distribučních kanálů ve vybraných zemích
- Tabulka č. 6: Změny ve využití bankopojištění od roku 2000
- Tabulka č. 7: Přehled živelních katastrof v posledních letech
- Tabulka č. 8: Srovnání dekád 1950 – 1970
- Tabulka č. 9: Nejvýznamnější centra kaptivních pojišťoven
- Tabulka č. 10: Výhody sdílení rizika pro firmu
- Tabulka č. 11 Předepsané pojistné na obyvatele v USD
- Tabulka č. 12 Vývoj pojištěnosti

Grafy

- Graf č. 1: Vývoj úrokové míry
- Graf č. 2: Vývoj ukazatelů akciového trhu v 1997 – 2006
- Graf č. 3: : Reálná míra růstu přijatého pojistného v jednotlivých letech
- Graf č. 4: Podíl ŽP a NŽP na světovém pojistném v %
- Graf č. 5 Podíl pojistných center na světovém pojistném v %
- Graf č. 6: Pojištěnost v roce 2005
- Graf č. 7: Reálná míra růstu předepsaného pojistného v tzv. Emerging markets v 2005
- Graf č. 8: Vývoj předepsaného pojistného v ŽP
- Graf č. 9: Vývoj předepsaného pojistného v ŽP v jednotlivých letech mezi členy CEA
- Graf č. 10: Reálná míra růstu předepsaného pojistného v ŽP v 2006
- Graf č. 11: Vývoj předepsaného pojistného v NŽP
- Graf č. 12: Reálná míra růstu předepsaného pojistného
- Graf č. 13: Počet katastrofických událostí v 1970 – 2006
- Graf č. 14: Pojištěné škody z katastrof v 1970 – 2006
- Graf č. 15: Rozšíření kaptivního pojištění ve světě
- Graf č. 16: Vývoj investic CEA

Graf č. 17: Pravděpodobnost placení určité sumy za škodu

Graf č. 18: Pojištěnost v pojištění nemoci a úrazu

Graf č. 19: Pojištěnost v jednotlivých oblastech světa

Graf č. 20: PP a GDP a předepsané pojistné na jednoho obyvatele

Obrázky

Obrázek č. 1: Míra růstu GDP ve světě

Obrázek č. 2: Průmyslově vyspělé země a Emerging markets

Obrázek č. 3: Růst předepsaného pojistného v zemích CEA v roce 2006